

Vliv výchovy rodičů na chování dítěte

Petr Němec

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Petr NĚMEC
Osobní číslo: H108204
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Vliv výchovy rodičů na chování dítěte

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009), případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucí bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na typologii rodin a rodinného prostředí,
- na rodiče a jejich výchovné metody,
- na problémy ve výchově a v chování dětí.

Součástí práce bude kvantitativní výzkum zaměřený na vztahy mezi rodiči a dětmi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ADLER, A.: Porozumění životu. Úvod do individuální psychologie, 1999.

ADLER, A.: Psychologie dětí-děti s výchovnými problémy-Individuální psychologie 2, 1994.

ADLER, A.: Smysl života. Individuální psychologie 3, 1995.

KRAUS, B.: Sociální aspekty výchovy. Hradec Král.: Gaudeamus, 1999.

MATĚJČEK, Z.: Po dobrém, nebo po zlém? Portál, 1993.

MOŽNÝ, I.: Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství 2006.

MOŽNÝ, I.: Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství 2002.

ROGGE, J.-U.: Děti potřebují hranice. Portál 1996.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zuzana Němcová, Ph.D.

Skupina managementu a ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

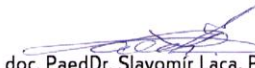
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Láca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Patr Němec

Jméno, příjmení studenta

Jan Němec

Podpis

V Brně 14.2.2014

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce pojednává o vlivu výchovy rodičů na chování dítěte. Teoretická část se věnuje problematice rodiny z pohledu jejího postavení ve společnosti, jejím dlouholetým vývojem, jednotlivými funkcemi rodiny, používanou rodičovskou výchovou a výchovnými styly, chybami ve výchově, používanými prostředky ve výchově, odměnami a tresty, výchovnými vlivy v rodině a působením rodičů.

Praktická část formou provedeného kvantitativního výzkumu mezi rodiči vychovávajících své děti, zejména dětí mateřských a základních škol, analyzuje zvolenou metodou dotazníku odpovědi na otázky zaměřené na problémy a způsoby řešení problémů spojených s výchovou dětí.

Klíčová slova: Rodina, výchova, prostředek, odměna, trest, výchovné vlivy, prostředí

ABSTRACT

This thesis deals with the influence of parental education on child behavior. The theoretical part deals with family issues from the perspective of its role in society, its long-term development, the different functions of the family, used parental education and behavioral styles errors in the education, resources used in education, rewards and punishments, educational influences in the family and by parents.

Practical often in the form of quantitative research conducted among parents caring for their children, especially children of nursery and primary schools, analyzes the method of choice questionnaires to answer the questions focused on problems and ways of solving problems associated with the upbringing of children.

Keywords: Family, education, means of reward, punishment, educational influences, environment

Poděkování

Děkuji paní Ing. Zuzaně Němcové, Ph.D. za velmi vlídný a vstřícný přístup a užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, ale také během celého studia.

Motto

"Jakmile se člověk začne tvořit, je třeba péče, aby se neznetvořil a nezvrhnul".

(Jan Amos Komenský)

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 RODINA A JEJÍ POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI	10
1.1 POJEM RODINA	11
1.2 VÝVOJ RODINY	12
1.3 ZNAKY RODINY	14
1.4 FUNKCE RODINY	14
2 RODIČOVSKÁ VÝCHOVA	17
2.1 DEFINICE VÝCHOVY	17
2.2 VÝCHOVNÉ STYLY.....	19
2.3 CHYBY VE VÝCHOVĚ	20
2.4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝCHOVU	22
3 PROSTŘEDKY VÝCHOVY	24
3.1 ODMĚNY	26
3.2 TRESTY	27
3.3 POROVNÁNÍ ÚČINKŮ ODMĚN A TRESTŮ	27
3.4 ZÁSADY POUŽÍVÁNÍ ODMĚN A TRESTŮ	29
4 VÝCHOVNÉ VLIVY V RODINĚ	31
4.1 VÝCHOVNÉ PŮSOBENÍ RODIČŮ	31
4.2 VLIV VÝCHOVNÉHO PROSTŘEDÍ.....	32
4.3 SROVNÁNÍ VLIVU ÚPLNÉ A NEÚPLNÉ RODINY	34
4.4 VLIV EKONOMICKÉ SITUACE NA VÝCHOVU V RODINĚ.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
5 METODOLOGIE A VLASTNÍ VÝZKUM	37
5.1 CÍL VÝZKUMU	37
5.2 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	37
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
5.4 VOLBA METODY VÝZKUMU	38
5.5 OBLASTI VÝZKUMU	38
5.6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU.....	39
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	64
SEZNAM OBRÁZKŮ	65
SEZNAM TABULEK	66
SEZNAM PŘÍLOH	67

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je vliv výchovy rodičů na chování dítěte.

V životě člověka se na jeho výchově podílí hned několik činitelů, v době od jeho narození mají největší vliv na chování člověka rodiče.

Dětství má zásadní vliv na život člověka, od jeho narození se utváří jeho hodnotový systém, na kterém se podílí výchova rodičů.

Výchova ze strany rodičů má v životě každého člověka nezastupitelnou roli. Každá výchova má své prostředky a cíle, rodiče na děti přenášejí své hodnoty, zvyky, tradice, které si dítě přenáší do dospělého života a do výchovy vlastních dětí.

Výchova dítěte založená na správné výchově, na správných výchovných prostředcích a cílech, doprovázených láskou, trpělivostí, časem na výchovu a důsledným dodržováním pravidel, má nejlepší vliv na pozitivní vývoj dítěte tak, aby z něho vyrostl slušný, zodpovědný, vyrovnaný a samostatný jedinec prospěšný společnosti. Dítě si osvojuje a napodobuje chování rodičů, jejich postoje, návyky, způsoby jednání v interakci se svými vrstevníky.

Teoretická část se věnuje problematice rodiny z pohledu jejího postavení ve společnosti, jejím dlouholetým vývojem, jednotlivými funkcemi rodiny, používanou rodičovskou výchovou a výchovnými styly, chybami ve výchově, používanými prostředky ve výchově, odměnami a tresty, výchovnými vlivy v rodině a působením rodičů.

Praktická část formou provedeného kvantitativního výzkumu mezi rodiči vychovávajících své děti, zejména dětí mateřských a základních škol, analyzuje zvolenou metodou dotazníku odpovědi na otázky zaměřené na problémy a způsoby řešení problémů spojených s výchovou dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA A JEJÍ POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI

Základní a současně nejvýznamnější jednotkou naší společnosti je rodina, v níž se vlivem výchovy formuje lidská osobnost, je základní ekonomickou jednotkou, nositelem kultury, hodnot a tradic a v neposlední řadě místem reprodukce lidské společnosti.

Na její prosperitě závisí udržitelný rozvoj naší společnosti, rozvoj kulturní, sociální i ekonomický. Přesto lze konstatovat, že česká rodina slábne. Spolu s ní dochází k oslabování soudržnosti jejich jednotlivých členů; postavení žen a dětí je zranitelnější než dříve, a to až do té míry, že některé děti se nenarodí vůbec – a jiné se sice rodí, ale do poměrů, které je předem obírají o životní šance, kterých se dostává jejich šťastnějším vrstevníkům. Českého státu jakoby se od doby jeho vzniku tento znepokojivý vývoj vůbec netýkal; teprve v posledních letech se začínají ve veřejné a sociální politice prosazovat snahy o změnu tohoto nepříznivého stavu, o zvrát uvedených negativních tendencí. Tyto snahy jsou motivovány uvědoměním si skutečnosti, že bez fungující rodiny, realizující své základní sociální funkce, je ohrožena samotná existence dané společnosti. Jinými slovy řečeno: bez soudržné rodiny nebude soudržná společnost a lidé budou méně spokojeni se svým životem; nesoudržná společnost bude rozkládána vnitřními tensemi a bude se muset potýkat s nepřiměřeně vysokými dodatečnými náklady v rovině ekonomické, sociální i emocionální. (mpsv.cz, 2005)

Rodinné prostředí je prvním a základním životním prostředím člověka, které zároveň odráží problémy doby. Organizace rodinného života je jakýmsi sociologickým modelem dané kultury a vztahy mezi manžely, mezi rodiči a dětmi i mezi sourozenci navzájem do značné míry vyjadřují zvláštnosti dané třídy, kultury, doby, tradice a rasy.

V současnosti bývá rodina často destabilizovaná, prochází krizí, která se projevuje např. vysokou rozvodovostí. Praktickým řešením specifických problémů a prevencí rozvodovosti rodiny se zabývá manželské a rodinné poradenství a pedagogicko-psychologické poradenství.

Z hlediska sociálně psychologického a sociologického je rodina tzv. malou a neformální skupinou, která je nejdůležitějším mediátorem kulturního vlivu. Současná rodina bývá často menší a demokratičtější, než bývala rodina v minulosti. Je zpravidla první referenční skupinou, k níž má jedinec kladný vztah. (Kohoutek, 2009)

1.1 Pojem rodina

Vlastní pojem rodina v našich právních předpisech nebývá zcela přesně definován, ačkoliv rodina bývá námětem zkoumání mnoha společenských disciplín, jako například pedagogiky, sociologie, psychologie nebo práva. Jednotlivé disciplíny charakterizují pojem rodina podle svého oboru.

Obecně je za rodinu považováno manželství, avšak za rodinu lze považovat také společné soužití rodičů, kteří mezi sebou neuzavřeli sňatek a vychovávají nejméně jedno dítě nebo také soužití jen jednoho rodiče s dítětem. Ovšem rodina složená z obou rodičů, nejlépe manželů a jejich dětí, představuje při výchově dětí v dnešní době pro společnost jednu z nejvýznamnějších úloh.

Rodina je univerzální lidskou institucí, která v sobě ovšem nese i zárodky sociální nerovnosti ve společnosti, protože rodiny se liší svým reprodukčním chováním, péčí o děti, možností předávání kulturního i sociálního kapitálu projevující se pak jistou „nespravedlností“ mezi lidmi.

Rodina se z lidského páru zakládá až narozením prvního dítěte. Na rozdíl od domácnosti, kterou mohou tvořit a často také tvoří jak lidé opačného, tak i stejného pohlaví žijící v páru a jež se zakládá také soužitím jiné, větší skupiny osob, ať už pokrevně spjatých, anebo nikoli, pro rodinu je svazek krve (nebo aspoň adopce pokrevního svazku) definující vlastností. (Možný, 2006)

Z hlediska sociologie je rodina sociální skupina a instituce, která je základem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje. (Fišerová, 1996)

V předmětu práva se rodinou zabývá rodinné právo, které spadá pod soukromé právo, které se během historie vymanilo z občanského práva, od které se odlišuje zejména užším předmětem právní úpravy a jinou metodou právní regulace. Na rozdíl od občanského práva je možné vymezit rodinné právo jako souhrn právních norem upravujících vztahy výrazně osobní povahy a s nimi spojené vztahy majetkové. Rodinné právo můžeme také definovat jako souhrn právních norem upravujících vztahy mezi manžely, mezi registrovanými partnery, mezi rodiči a dětmi, mezi dalšími příbuznými a při náhradní výchově dětí. Z ekonomického hlediska má rodina význam zejména pro její výrobní a spotřební funkci.

Pokud se budeme snažit o komplexnější pohled, můžeme vymezit rodinu jako takový systémový celek, který je schopný reprodukce svých základních podmínek. Rodinu lze tedy definovat jako:

- a) Dynamický systém, který reprodukuje svoje základní podmínky především a hlavně tím, že původní předpoklad svého vzniku (narození dítěte) mění na svůj výsledek, který se stává potencionálním východiskem vzniku dalšího, nového systému (nové rodiny)
- b) Společenský subsystém, který zabezpečuje primárně individuální a celospolečenské zájmy a potřeby. Překonávání a neustálá reprodukce rozporů mezi individuálním a společenským určuje postavení rodiny v systému společenských vztahů. Rodina má sice vlastní zdroje pohybu, ale jejich kvalita je stále více závislá na složitějších a řádově vyšších strukturách.
- c) Strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. (Kraus, a další, 2001)

V životě každého jedince představuje rodina nejdůležitější a nezastupitelnou roli. V každé etapě vývoje člověka dochází k utváření vlastností jedince, kterými je poté charakterizován.

1.2 Vývoj rodiny

Tak jako se v průběhu století měnila společnost, se měnila i podoba rodina. Prošla tak dlouholetým vývojem, v jehož průběhu došlo v systému fungování rodiny k celé řadě změn, zejména ve významu rodiny, dříve zakládané zejména z ekonomických důvodů, v jejím uspořádání od rodového po rodinné uspořádání, ve velikosti rodin od vícegenerčních po dnešní jednogeneční partnerské rodiny či ve vzájemných rodinných vazbách mezi jejími členy.

Formami rodiny se zabýval i L. Stone (1977), jenž v období od 16. do 19. století vymezil tyto stěžejní fáze vývoje rodiny:

1. Relativně malé, nukleární rodiny (tj. rodiče a děti, neboť krátká střední délka života zpravidla zabráňovala vzniku trojgenerační rodiny), udržující četné a intenzivní kontakty s celou komunitou, přičemž rodina svým členům neposkytovala větší citovou blízkost než síť širších příbuzenských a sousedských svazků. Rodina plnila především ekonomickou funkci a byla spíše zárukou přežití. Sňatky byly proto uzavírány především z majetkových důvodů (romantická láska byla dokonce považována za nemoc). Častěji se hovoří o „domácnosti“ nebo o „celém domě“ než přímo o „rodině“, domácnost je definována lokálně a nikoliv na základě pokrevního příbuzenského svazku, neboť do domácnosti patřilo i služebnictvo.

2. Druhá, „přechodná“ forma existovala spíše jen ve vyšších vrstvách a vyskytovala se přibližně na přelomu 17. a 18. století. Zde se nukleární rodina vymezovala oproti celé společnosti, přičemž hlavní důraz začal být kladen na mateřskou lásku a na přirozenou, racionálně podloženou autoritu otce.

3. Třetí fáze, která se začíná objevovat v průběhu 19. století a která v mnoha aspektech přetrvává prakticky dodnes, je těsně spjatá s citovým individualismem, svobodnou volbou partnera na základě lásky, pevnými citovými vazbami a uzavřeností vůči okolí a důrazem na své soukromí. Během 20. století se totiž zásadně zvýšil počet domácností (ale i domů v obcích), aniž by se příliš změnil počet obyvatel, a tak průměrný počet osob v domácnosti klesl téměř na pouhé 2 členy, což umožnilo postupné zmenšování rodiny. (Wikipedie)

1.3 Znaky rodiny

Soudržná rodina je nezbytným předpokladem existence soudržné společnosti. V současnosti se však do rozporu s touto přirozenou rolí rodiny dostává zvýšená orientace na individualitu, profesní seberealizaci, výkon a flexibilitu. To má vliv na vztahy mezi partnery a mezi generacemi v rodině. Ačkoliv doposud převládají vztahy vzájemného respektu a podpory, dochází ke změnám naznačujícím, že existuje reálné nebezpečí jejich oslabování. Žádoucí odpovědnost za zabezpečení potřeb dalších členů rodiny - nejen mezi partnery, ale s rostoucí důležitostí ve smyslu mezigenerační solidarity - se stává břemenem pro lidi vytížené profesními a jinými povinnostmi.

Soudržná rodina stále představuje důležitý zdroj ochrany při nepříznivé situaci, naplňuje emocionální a vztahové potřeby ohroženého jednotlivce a nabízí pozitivní stimulaci osobnostního vývoje jednotlivce. V soudržné rodině jsou její členové schopni zvládat vyšší míru zátěže. Dosahují lepších výsledků v oblasti vývoje emočního a vzdělanostního. Soudržná rodina zvyšuje životní šance svých členů.

Soudržnost rodin ze společnosti částečně odnímá břímě péče o oslabené. Navzdory výše uvedenému však dnešní podmínky nedávají rodinám dostatečný prostor pro vytváření a udržování stabilních rodinných vazeb. Tento problém vyvstává zejména v kontextu populačního stárnutí a s ohledem na nízkou nabídku služeb, která rodinám dostatečně neumožňuje pečovat o své členy, aniž by to bylo na úkor vlastního profesionálního uplatnění a osobnostního rozvoje jedince. V případech, kdy rodina absentuje nebo nemá dost vlastních sil a prostředků, působí státní i nestátní subjekty. (mpsv.cz, 2005)

1.4 Funkce rodiny

Význam rodiny tkví především v klíčové roli, kterou hraje v procesu zespolečnění lidského individua, socializace jeho osobnosti. Klíčová úloha rodiny je spojena s její funkcí společenského dědění neboli předávání návyků, nutných pro orientaci v poznávacích stereotypech, důležitých pro regulaci zachování hodnot a norem, přičemž veškeré aspirace, hodnoty, návyky, symboly, stereotypy a normy jsou spojeny se sociální pozicí. Opětné obsazení této pozice v další generaci bývá považováno za hlavní funkci rodiny. (Kohoutek, 2009)

Rodina je tzv. kulturní univerzálie, což znamená, že se rodina vyskytuje ve všech známých kulturách. To ovšem neznamená, že má ve všech kulturách stejnou podobu a stejnou funkci. Obecně se mluví o následujících funkcích:

- Biologická reprodukce
- Socializace (sociální reprodukce)
- Předávání kulturních vzorců a dovedností
- Ekonomická
- Sociální kontrola
- Sociálně-ochranná – před fyzickým násilím, podpora v nouzi. (Vavřík, 2010)

Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní. (Kraus, a další, 2001)

Rodina tak odedávna plní důležité funkce v životě společnosti i jednotlivého člověka a ze širšího hlediska:

- zajišťuje biologickou i sociální reprodukci člověka: narození dítěte, péči o ně, jeho socializaci, předávání tradic a hodnot předchozích generací
- je ekonomickou jednotkou, někdy – zvláště v dřívějších dobách – přímo pracovní jednotkou
- poskytuje svým členům, dětem i dospělým ochranu a pomoc v každodenním životě a zvláště v zátěžových situacích, jako je nemoc, ohrožení jinými skupinami, přírodou, ekonomickými podmínkami apod.
- kontroluje chování a jednání svých členů, v příznivých případech zajišťuje dodržování právních a morálních norem, v nepříznivých případech vede své členy k jednání podle vlastních, protispolečenských norem,

- dává svým členům důležité osobní vztahy, umožňuje společně prožívat radost i smutek, úzkost i uklidnění, přijímat péči a také ji poskytovat druhým. (Čáp, a další, 2001)

V životě každého jedince plní rodina své funkce, aniž by si je člověk uvědomoval. Jedná se o obyčejné věci, které však mají velmi důležitý význam pro život a zajištění základních potřeb, stravu, oblečení, bydlení, zdravotní a výchovnou péči v dětství, v nemoci, ve stáří, uspokojuje partnerské či manželské potřeby, předává vzory chování, normy, tradice, kulturní dědictví, způsoby komunikace, poskytuje sociální ochranu, dochází v ní k reprodukci potomků a má vliv na jejich socializaci.

2 RODIČOVSKÁ VÝCHOVA

V současné době se koncentrace pozornosti odborníků věd o výchově přenáší z dítěte také na jeho rodinné a širší společenské prostředí. Nemůžeme dobře znát dítě, aniž bychom poznali jeho rodinu a podnětnost rodinného prostředí pro rozvoj osobnosti dítěte. Je ovšem třeba nejen rodinu poznávat, ale také ovlivňovat její způsob výchovy dětí. Osobnost dítěte však není pasivním produktem výchovy v rodině, dědičnosti a prostředí jako sil na jednotlivci nezávislých. Také autoregulace jedince hraje značnou roli.

Rodina jako základní mikroprostředí zprostředkovává dítěti v průběhu sociálního učení hodnotové vzory a vzorce chování. Tato schémata a vzorce chování usnadňují dítěti sociální interakci a navazování pozitivních sociálních vztahů. Dítě pozoruje a napodobuje způsoby chování a jednání rodinných příslušníků, zejména pokud se s nimi identifikuje, ztotožní. Rodinné prostředí by mělo záměrně rozvíjet citovou sféru života dítěte a uspokojovat přiměřeně potřeby dítěte. Uspokojení primárních potřeb dítěte patří mezi základní úkoly rodiny. (Kohoutek, 2009)

Výchova v širším slova smyslu je vše, co působí na osobnost jedince či na skupinu, tedy nejenom lidé, ale i události, věci, příroda, kultura. Všechny zdroje výchovného působení lze rozdělit na bezděčné a úmyslné (záměrné), tedy funkcionální a intencionální.

Výchova je podmíněna vnějšími a vnitřními faktory. Mezi vnější podmínky výchovy patří rodiče, škola, různé organizace, četba, televize aj. Mezi vnitřní podmínky výchovy patří věkové, vývojové zvláštnosti vychovávaného jedince, jeho osobnost, psychika, stav nervové soustavy, konstituce atp. (Kohoutek, 2009)

2.1 Definice výchovy

Výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Různá pojetí výchovy byla ovlivněna sociokulturními podmínkami, odlišnými koncepcemi pojetí člověka nebo akcentací určitých stránek výchovného procesu. Jedni chápou výchovu jako plně řízený proces ovlivnění nehotového člověka naplněný snahou podřídít jej normám společnosti. Jiní akcentují úlohu vychovávaného člověka na vlastním formování. (IMS, 2003)

Výchova je jednotlivými odborníky chápána rozličně. Využijeme-li obsahu hesla výchovy P. Ondrejkooviče (1998), můžeme na výchovu pohlížet takto:

Výchova jako:

1. **morální a intelektuální výcvik**, rozvíjení mentálních složek charakteru člověka, kultivace složek osobnosti,
2. **sociální technika ovlivňování lidského chování** tak, aby bylo v souladu s převládajícími vzory sociální interakce a organizace,
3. **záměrný a organizovaný přenos požadovaných dovedností a hodnot** z jedince na jedince nebo skupiny
4. **interakční proces**, který probíhá mezi vychovatelem a vychovávaným v určitém sociálním prostoru a čase,
5. **aktivity a opatření, kterou jsou cílevědomě zaměřené na ovlivňování osobnosti** a které mají stanovené cíle,
6. **proces vědomé a řízené socializace**. (Kraus, a další, 2001)

Běžně se výchova chápe jako záměrné působení rodičů, učitelů, vychovatelů a výchovných institucí na vychovávané, především na děti a mládež. Rozumí se tím působení záměrné, cílevědomé, směřující k určitému výchovnému cíli – rozvinout v dítěti určité vlastnosti, názory, postoje, hodnotové orientace. Je to působení užívající určitých výchovných prostředků a metod, založených na zkušenostech, tradici, popřípadě vědeckých poznatcích. To vše se uvádí jako důležitý rozdíl výchovy od ostatních vlivů společenského prostředí – ty se chápou jako vlivy nezáměrné, nesoustavné, bez určitých cílů a metod. Ve skutečnosti jsou rozdíly relativní.

Některé vlivy prostředí mohou sledovat výchovné cíle (např. některé rozhlasové a televizní pořady) a užívat zdůvodněných prostředků a metod, zatímco výchova v rodině i ve škole nemusí vždy plně sledovat určitý výchovný cíl, může postupovat spíše nahodile než podle propracovaného metodického postupu. (Čáp, a další, 2001)

2.2 Výchovné styly

Jedním z nejčastějších výchovných prohřešků, kterých se dopouštějí rodiče, je nedostatek ohledu k individualitě dítěte. K jeho individuálním potřebám, sklonům, tendencím, temperamentu, životnímu zaměření. Děti jsou různé a máme-li s různými dětmi dosáhnout stejného výchovného cíle, tj. harmonického, optimálního rozvoje jejich osobnosti, musíme s každým jednat trochu jinak. Jednat s dětmi „různě“, tj. s ohledem k jejich individualitě, to vyžaduje od rodičů, aby dítě dobře znali, aby se o jeho osobité, charakteristické rysy zajímali, aby se dovedli vcítit do jeho životní situace. Ale tento dar vcítění a poznání není dán každému a není samozřejmý. (Matějček, 1989)

K poznání, co je celkový způsob výchovy, které jsou jeho hlavní formy, účinky a vznik, významně přispěl K. Lewin (1939). Výchovné styly rozdělil na autokratické, sociálně slabé a sociálně integrační.

Při autokratickém (autoritativním, dominantním) řízení vychovatel mnoho rozkazuje, hrozí a trestá, málo respektuje přání a potřeby dětí, má pro ně málo porozumění, jednoznačně determinuje žáky svými zkušenostmi, úsudky a rozhodnutími, poskytuje jim málo samostatnosti a iniciativy. Autokratické vedení vede děti k vyššímu napětí, dráždivosti, dominantnosti a agresivitě. Pracovní aktivita závisí na přítomnosti a doзору. Děti se buď přimknou a jsou poslušné, submisivní, málo iniciativní až apatické, nebo jsou naopak agresivní a bouří se proti autoritám. V obou případech jsou však závislé na pochvale dospělého, snaží se upoutat jeho pozornost. Ve frustrujících situacích se hromadí výčitky a vzájemné obviňování.

Při slabém řízení (liberální výchově) vychovatel řídí děti málo nebo vůbec ne. Neklade přímo požadavky. Pokud vysloví požadavek, nekontroluje a nepožaduje jeho důsledné plnění.

Při sociálně integračním (integračním, demokratickém) vedení vychovatel dává dětem přehled o celkové činnosti skupiny a jejích cílech, udílí méně příkazů a podporuje iniciativu, působí spíše příkladem než hojnými tresty a zákazy. Je ochoten dát dětem na vybranou mezi několika možnostmi technického řešení problému. Je přístupný hovorům i o jiných než pracovních záležitostech, má pro děti a jejich individuality porozumění. Sociálně integrační způsob vedení má lepší účinky jak v pracovních výsledcích, tak v chování a kázni dětí, ve vztazích, či rozvoji iniciativy. Neznamená to, že po přechodu k tomuto stylu výchovy jsou všechny děti ihned vzorné, důležité však je, že jsou ochotny jednat podle rozumných požadavků, lépe se u nich rozvíjejí skupinové vztahy i postoj k práci. Sociálně integrační styl výchovy se běžně považuje za optimální, přitom ho však někteří konkretizují tak, že jde fakticky spíše o liberální styl. Nestačí označení názvem stylu, nezbytné je jeho upřesnění.

Děti nejlépe hodnotí postup sociálně integrační. Dávají dále většinou přednost slabému řízení před autokratickým, přitom však projevují nespokojenost se slabým řízením v tom smyslu, že nezajišťuje potřebnou organizaci společné činnosti, takže skupina nedosahuje výsledků, kterých chtěla dosáhnout.

Každý ze tří stylů výchovy vytváří u dětí odlišný způsob chování a prožívání. (Čáp, 1993)

2.3 Chyby ve výchově

„Moderní věda objevila starou pravdu: dítě potřebuje lásku! To však neznamená nějaké rozněžněné hýčkání a rozmazlování. Znamená to však, že dítě má mít ve svém prvním společenství hluboký pocit jistoty, že k někomu patří, kdo je neopustí, na koho se může spoléhat, kdo je prostě jeho. Není dobře, když je mateřská láska slabošská, a není dobře, když je pojímána jako oběť. Mnohokrát už lidé obětovali své síly a zdraví, ale i svou čest a svědomí v blahé představě, že jejich děti se budou mít líp a budou „šťastné“. A jejich děti se vskutku měly líp, ale šťastné nebyly. Nestaly se pevnými, vyspělými osobnostmi, které by byly společností k užítku.“

(Matějček, 1989)

Výchova v rodině je velmi složitý proces, který je podmíněn několika faktory jako je věk rodičů, jejich vzdělání, ekonomická stránka, kulturní hodnoty, struktura rodiny a proto si někdy rodiče pokládají otázku, kde udělali chybu, proč se jim výchova nedaří, proč jejich dítě není takové, jaké si přáli a očekávali.

V rodinné výchově, která se v drtivé většině případů neodehrává na profesionální úrovni, dochází často k chybám, které mohou vychovávaného poznamenat na celý život. Dominantní rodiče své dítě mohou vychovávat příliš autoritativně, naopak pokud dominuje osobnost dítěte, kolem které se všechno točí nebo je výchovné působení nedostačující, není poté výchova v těchto případech ta optimální.

Přílišná přísnost může být důkazem odmítavého vztahu rodičů k dítěti, může být i výrazem zklamání nad dítětem, které se nevyvíjí podle jejich představ a přání, neboť touží, aby jejich dítě dosáhlo vynikajícího postavení, a přitom se na ně nedívají kriticky. Na dítěti pak vyžadují výkony, pro které nedozrálo věkem ani schopnostmi. Dítě na své úkoly nestačí, následně ztrácí sebedůvěru, je nejisté, nespokojené nebo nešťastné vlivem čehož může dojít k vážným nervovým poruchám. Podobné důsledky může mít i autoritářský styl vyžadující absolutní poslušnost, pod hrozbou nepřiměřeného trestu a výchova dítěte se tak odehrává v atmosféře strachu. Rozhodující úlohou této výchovy pak bývá výlučně úspěch, což může vést ke slabší citové stránce dítěte.

Naopak přílišná láska může také vést k nesprávnému formování osobnosti dítěte, k úzkostlivosti, přehnané starostlivosti či shovívavosti. Dítě ochraňují za každou cenu, nevědomky omezují na vlastním rozvoji v projevu i samostatnosti, zakazují mu vykonávat různé činnosti z důvodu vlastní přehnané úzkostlivosti, aby se mu nic nestalo, což může vést k rozmazlující a úzkostné výchově. S přibývajícím věkem se dítěti podřizují a obrací se tak role, kdy rodiče jsou vychováni dítětem, než aby tomu bylo naopak.

Podobně na tom může být výchova přehnanou důsledností, kdy je dítě vedeno k přehnanému dodržování hygieny, pořádku, provádění výkonu do detailů, zákazu styku s vrstevníky. I tato výchova omezuje dítě v jeho svobodném rozhodování a samostatnosti.

Láska rodičů je to nejcennější co mohou rodiče svým dětem dát. I dítě potřebuje projevit své city. Vývoj dítěte v láskyplné rodině mu poskytuje pocit bezpečí, klidu, jistoty a optimismu. Avšak přílišné laskání, mazlení a objímání může urychlit sexuální vývoj dítěte a také může vést k poruchám v sexuální oblasti. Nedostatek citu a lhostejnost k dětem vede naopak k záškoláctví nebo deviantnímu jednání u dětí.

Nalézt optimální způsob výchovy není jednoduché, velmi nevhodná je výchova v prostředí s častými konflikty, hrubostí a násilnostmi, s nimiž se dítě špatně vyrovnává, rodiče jsou pro dítě špatným vzorem do budoucnosti a u dítěte tak může následně způsobovat nevhodné chování.

Jako nejvhodnější se jeví výchova s osobním laskavým přístupem k dítěti, s pozorností a vzájemnou komunikací, což je cesta ke zdárnému splnění cíle, kterým má být vychování člověka, který bude prospěšný pro společnost a další generace.

2.4 Faktory ovlivňující výchovu

"Nemyslete, že dítě vychováváte jen tehdy, když s ním hovoříte, poučujete je anebo mu rozkazujete. Vychováváte je v každé chvíli svého života, dokonce i tehdy, když nejste doma. Pro dítě má velký význam to, jak se oblékáte, jak mluvíte s druhými lidmi a o nich, jak se radujete anebo trápíte, jak se chováte k přátelům a nepřátelům, jak se smějete, jak čtete noviny. Sebemenší změnu tónu dítě vidí anebo cítí, všechny obraty vašeho myšlení pronikají k němu neviditelnými cestami, aniž byste to pozorovali. A jste-li doma hrubí anebo vychloubační, opijíte-li se, anebo, což jest ještě horší, urážíte-li matku, velmi tím škodíte svým dětem, vychováváte je špatně a vaše nedůstojné chování bude mít ty nejhorší následky."

(Makarenko, 1947)

Rozvoj jedince v mnohosti jeho kvalit fyzických, psychických i sociálních je celoživotní proces determinovaný několika faktory. Osobnostní profil každého jedince v kterémkoliv okamžiku jeho života je složitou výslednicí vlivů dědičnosti, prostředí i výchovy a podíl těchto faktorů můžeme často jen velmi obtížně identifikovat. Jejich vlivy se vzájemně pronikají, integrují i paralyzují a dávají tak vznik historicky neopakovatelným rysům osobnosti, promítajícím se do její sféry intelektuální, citové i volní a projevujícím se v jejím přístupu ke skutečnosti, v jejích potřebách a zájmech i v jejím sociálním chování. Výchozí determinantou rozvoje jedince je biologická podmíněnost daná specifíčností genetické výbavy daného organismu.

V průběhu života působí na rozvoj jedince dva základní vlivy – prostředí a výchova. Na jedné straně jde o živelný vliv materiálního a sociálního prostředí, které modifikuje, akceleruje anebo retarduje výchovný proces. Prostředí samozřejmě nepůsobí jednostranně. Vztah jedince a prostředí je vztahem vzájemného působení, při kterém prostředí formuje jedince, ten pak své prostředí postupně poznává a mění a sám se opět proměňuje vlivem tohoto nového, lidskými zásahy změněného prostředí. (Jůva, 2001)

3 PROSTŘEDKY VÝCHOVY

Při výchově dětí ze strany rodičů jsou používány různé druhy výchovných prostředků, které mají za cíl regulaci chování a napomáhají při výchově dětí. Každý z rodičů používá jiné prostředky, každý z rodičů je jiný, každé dítě je jiné a tak závisí na více činitelích jako je osobnost rodiče, jeho zkušenosti s výchovou, vzdělanost, inteligence, z jeho dětství převzaté vzory a hodnoty, stejně tak záleží na osobnosti dítěte, jeho věku, jeho chování i jeho dosavadním vývoji.

„Porozumět výchově znamená porozumět vztahu mezi vychovatelem a dítětem. Tento vztah není vztahem jednoznačné závislosti. Není tu na jedné straně ten, kdo jen vysílá výchovné prostředky, a je tedy ve všem všudy aktivní, a na druhé straně ten, kdo jen pasivně přijímá a je výchovnými podněty utvářen a přetvářen. Ve skutečnosti je výchovný vztah oboustranný, vzájemný. Dítě je svým prostředím nejen ovlivňováno a formováno, ale samo do svého prostředí aktivně zasahuje a svým způsobem si je utváří.“

(Matějček, 2007)

Základními prostředky výchovy jsou od nepaměti trest a odměna. Formy trestu i odměn se postupem času měnily a vyvíjely, i když by se mohlo zdát, že zejména forma fyzického trestu zůstala prvkem výchovy i v dnešní době. Právě tato forma trestu prošla nejvýraznější změnou v postupné přeměně každodenních ponižujících a surových trestů na tresty občasné, spíše humánnějšího charakteru, kdy právě dnešní moderní doba se snaží utlačovat do pozadí formu fyzických trestů, na které je pohlíženo jako na nezvládnutí situace dospělým, přestože často k této formě trestu dochází z důvodu agresivity, bezradnosti, pro psychické vyčerpání dospělého vlivem permanentní výchovy a nedostatku odpočinku. Nutno však k tomuto dodat, že k těmto situacím může docházet z důvodu předchozí nesprávné výchovy. Časté užívání fyzických trestů také vede k narušování vztahů v rodině a následným dalším výchovným problémům. V dnešní době jsou fyzické tresty společností odsuzované.

Při trestání je důležité, aby dítě zřetelně chápalo: odsouzení se týká (mého) konkrétního chování, nikoliv mé osoby. Nedošlo ke ztrátě sympatie, lásky, porozumění, pomoci dospělého ve vztahu k dítěti. Dospělý nepovažuje dítě za nenapravitelně špatné.

Fyzické tresty působí ponižujícím způsobem a navíc zesilují dětskou agresivitu: delikventi zejména agresivní byli mnohem častěji tělesně trestáni než ostatní chlapci.

Psychickým trestem se rozumí chladné chování dospělého k dítěti, odepření projevů lásky, popřípadě pohrůžka takovým odepřením (např. matka nemluví s dítětem, dívá se na ně přísně a vyčítavě, popřípadě i říká „nemám tě ráda, když tak zlobíš“; dlouho nedokáže zapomenout na provinění dítěte).

Psychické trestání se jeví na první pohled jako humánnější. Výzkumy i zkušenosti z klinické praxe však ukázaly, že děti vychovávané pomocí psychického trestání se vyznačují silným svědomím, které je „až příliš silné“, nepružné, spojené s pocity viny, úzkostí, nejistotou, popřípadě s neurotičností.

Důležitým výchovným prostředkem je přesvědčování. Dospělý vysvětluje dítěti nebo mladistvému, proč je žádoucí dodržovat určitou normu, plnit požadavek, zdůvodňuje tyto požadavky, uvádí následky, ke kterým vede jejich respektování a naopak nerespektování. Přesvědčování je slovní působení, které využívá intelektu dětí a mladistvých i jejich dosavadní emoční zkušenosti, dosud zformovaného svědomí a charakteru.

Přesvědčování je cenný výchovný prostředek, zejména v protikladu k požadování slepé poslušnosti a k mnohonásobnému opakování příslušných forem chování bez ohledu na to, zda dítě či mladistvý chápou důvody a význam požadavků a norem.

Slovo má více než jen poznávací význam. Nejen že označuje předměty a jejich znaky, sděluje informace, ale také vyvolává citově zbarvené představy, vybavuje city a motivy, podněcuje k jednání.

Problematiku přesvědčování podrobně zpracovává J. Grác (1988), který srovnává různé formy či složky slovního působení jednoho člověka na druhé. Při objasňování jde o pochopení skutečnosti, o osvojení a prohloubení vědomostí nejen kognitivních, ale také emočních, motivačních aspektů, o formování postoje. Užívá přitom termínu persuáze, z latinského persuadeo – přemluvit, pohnouti, přesvědčiti. Naproti tomu při persuázi se jedná o hodnocení skutečnosti, o formování postoje.

Také sugesce je působení, které přesahuje poznávací aspekt, ovlivňuje emoce a jednání, ale činí tak při omezení kritického myšlení a vědomé kontroly člověka, na kterého působí. Přesvědčování na rozdíl od sugesce využívá intelektu: vybízí ovlivňovaného ke kritickému uvažování, připomíná mu jeho motivy, hodnotové orientace (např. vztah k lidem, vlastenectví, morální zásady), vede ho k tomu, aby si uvědomil, jaký způsob jednání odpovídá jeho důležitým potřebám a cílům. (Čáp, 1993)

3.1 Odměny

Řekne-li se odměna, z dětství se mi vybaví odměnění mého chování, které bylo rodiči požadováno, odměnění dobrých výsledků ve škole nebo odměna za pomoc při domácích a hospodářských pracích.

Odměnu můžeme stručně vymezit z hlediska pedagogické psychologie tak, že je to působení (některého z rodičů, učitelů, vychovatelů, ale také sociální skupiny), které:

1. je spojeno s určitým chováním nebo jednáním jedince,
2. vyjadřuje kladné společenské hodnocení tohoto chování nebo jednání,
3. přináší jedinci uspokojení některých jeho potřeb a tím i libost. (Čáp, 1993)

Druhy odměn:

- pochvala, úsměv, projev sympatie, kladného hodnocení, kladného emočního vztahu
- dárek věcný nebo peněžní
- umožnění činnosti nebo zážitků, po kterých dítě silně touží: určitý výlet, návštěva sportovního utkání, zajímavá společenská činnost s dospělým, který má většinou nedostatek času apod.

3.2 Tresty

Trest je takové působení (rodičů, učitelů, vychovatelů, popřípadě sociální skupiny) spojené s určitým chováním či jednáním vychovávaného, které:

1. vyjadřuje negativní společenské hodnocení tohoto chování nebo jednání
2. přináší vychovávanému omezení některých jeho potřeb, nelibost, popřípadě frustraci.

Druhy trestů:

- fyzické tresty
- psychické trestání, tj. projevy negativních emocí, záporného emočního vztahu (dospělý se zlobí, křičí, vyhrožuje, mračí se, nemluví s dítětem apod.)
- potrestání zákazem oblíbené činnosti (jít ven za kamarády, sledovat televizní pořad, účastnit se činnosti oddílu) nebo donucení k neoblíbené činnosti (např. úklidové práce, ve škole mnohonásobné opisování aj.)

3.3 Porovnání účinků odměn a trestů

Otázkou porovnání účinků odměn a trestů a tím, jaká zvolená výchova má lepší vliv na chování dítěte se zabývala řada výzkumů různých badatelů, z nichž vyšlo jednoznačně najevo, že výchova založená na odměnách má lepší výsledky než výchova založená na trestání.

Odměny podporují učení, včetně sociálního učení, které má klíčový význam ve výchově. Naproti tomu účinky trestů lze jen obtížně předvídat. Stejný trest vede u jednoho dítěte k žádoucí nápravě, u druhého k poslušnosti jen navenek při skrytém nesouhlasu, třetí dítě reaguje negativisticky a ve zvýšené míře pokračuje v nežádoucím chování, čtvrté upadá do deprese, ztrácí kladné morální sebehodnocení, jeho činnost a vývoj se dezorganizuje. Trest má tedy různé účinky v závislosti na předchozích zkušenostech dítěte, na jeho vlastnostech, na vztahu mezi dospělým dítětem, na klimatu a situaci, na souhrně mnoha podmínek. Někdy vede trest k pravému opaku toho, čeho měl dosáhnout.

Působení odměn je méně problematické než působení trestů, ale ani odměny nemají účinek jednoduchý a jednoznačný. Záleží již na druhu odměny, na vyspělosti nebo nevyspělosti dítěte, na přiměřenosti odměny k zralosti dítěte a k situaci aj. Odměny „emoční“, popřípadě „morální“ (pochvala, kladné hodnocení, projevení sympatie), jsou často efektivnější než materiální odměny. Uspokojují potřeby porozumění, uznání, výkonu aj. Nadměrné užívání materiálních odměn, zahrnování dítěte dary a penězi, přenášení hlediska „hmotné zainteresovanosti“ do výchovy narušuje vývoj dítěte i jeho vztahy k dospělým. Dítě si osvojuje neadekvátní názor, postoj, návyk: učíme se, pracujeme, plníme požadavky kvůli odměně, pro vnější efekt. Podporuje se u dítěte vnější motivace, tlumí se rozvinutí hodnotnější, vnitřní motivace, v níž působí zvědavost, potřeba činnosti, radost z činnosti a z osvojení dovednosti, zvládnutí překážek a dosažení cíle. (Čáp, a další, 2001)

Většina badatelů se shoduje v jednom: výchova založená spíše na odměnách je efektivnější než výchova užívající převážně trestů.

U odměn záleží na jejich druhu a množství. Diferencovanější odměny „emoční“, „morální“ (pochvala, projevy sympatie, kladného citového vztahu, kladného společenského hodnocení) jsou často účinnější než materiální odměny, zejména u vyspělejších jedinců i skupin. Je až překvapující, jak velkou radost může dítěti i mladistvému (ostatně i dospělému) způsobit odměna ve formě pochvaly ve spojení s úsměvem. Pochvala uspokojuje potřebu uznání, výkonu, porozumění a má silný motivační účinek.

Podplácení dítěte, zahrnování dary a penězi, přenášení hledisek „hmotné zainteresovanosti“ do výchovy (např. placení za vykonání domácích prací) narušuje vztahy vychovatele a vychovávaného.

Odměna, např. pochvala působí silněji, když se užívá jen občas. (Čáp, 1993)

3.4 Zásady používání odměn a trestů

Odměňování

Pro odměňování je důležité dítěti vysvětlit, co je považováno za správné chování, proto je velmi důležitá komunikace rodiče s dítětem, objasnění podstaty a důvodu odměny, co se od dítěte očekává do budoucna, jaká bude funkce odměny za splnění požadavků apod. Dítě by tedy mělo vnímat a pochopit požadavky rodiče, přitom by rodič měl požadavky vysvětlovat srozumitelně a jasně. Měl by dítěti vysvětlit jakého chování či jednání se odměna týká, proč je dítěti odměna, dítě na druhou stranu musí jasně pochopit, za co byla odměna udělena. Odměna by měla přijít bezprostředně po situaci, která k odměně vedla. Dítě je při ní také potřeba povzbudit do budoucna, aby dítě pochopilo, že se od něho očekává toto jednání i v budoucnu a že toto jednání je správné a žádoucí. Důležité při tom je citlivé a láskyplné jednání s dítětem. Odměna by měla mít motivační charakter do budoucna, dítě by mělo cítit vnitřní uspokojení, radost, chuť a motivaci chovat se dle očekávaného chování, podporovat chuť do další spolupráce s rodiči při výkonu např. domácích prací, a dalších. Každá odměna je za splnění správného jednání, což je také dané věku dítěte, od čehož se také odvíjí forma odměny.

Odměny by však neměly být nepřiměřené, zveličené, měly by odpovídat splněnému úkolu či očekávanému jednání anebo chování. Nepřiměřenost či časté odměňování dítěte vede k tomu, že dítě poté vykonává požadavky rodičů jen z důvodu očekávané odměny. Chybné je také uplácení dětí, za něco co vyžadujeme opětovně, co má dítě již zažitě, naučené a odmítá tyto již běžné věci plnit.

Trestání

Trestání je účinné tehdy přijme-li dítě jeho oprávněnost a pochopí, že užití trestu bylo spravedlivé a odůvodněné.

Pokud jsou ve výchově užívány fyzické tresty, pak je jejich základní zásadou nebít dítě přes hlavu, která je centrem důležitých smyslových orgánů, myšlení a je celkově citlivější. Pokud už je rodič donucen k použití fyzického trestu tak výhradně přes zadek. Při této formě trestu je nesmírně důležitý vnitřní klid rodiče a užití přiměřené intenzity. Volba tohoto trestu pod návalem emocí sebou přibírá agresivitu a vykonaný trest bývá neadekvátní dětskému prohřešku a do budoucna může u takto trestaného jedince docházet k delikventnímu a agresivnímu chování, neboť považuje formu trestu za tu nejvíce vhodnou. Účinky fyzického trestu rychleji odeznívají.

Psychické tresty, na rozdíl od fyzických trestů působí na dítě dlouhodobě, psychickou bolest může dítě nést v sobě po celý život a může mít vliv na stav jeho psychiky s nedostatkem sebedůvěry a sebevědomí.

Psychické tresty jsou založeny na třech mechanismech:

a) Snižování hodnoty ega (egodevalvace), sebepojetí pomocí výtek: "Kdo lže, je zlobivý, špatný, nehezký, zlý, ošklivý atd."

b) Opuštění či zvětšení psychické vzdálenosti: "Budeš-li zlobit, opustím tě, budu mlčet a nepromluví s tebou ani slovo, budu ukazovat odmítnutí, umřu, vyhodím tě z bytu atd." To je pozorovatelné nejen ve vztahu rodič dítě, ale i u rozchodů obrátce vztahu reaguje na krizi tím, že promptně zvětší vzdálenost - stáhne se a přestane komunikovat, čímž rozchod paradoxně, proti svému zájmu ještě víc urychlí.

c) Frustrování jiných potřeb - například zákaz hraní na počítači, domácí vězení, stání v koutě. Tyto metody používají tedy samotu, nudu, obecně sensorickou deprivaci k tomu, aby se dítě příště chovalo jinak. (Klimeš, 2008)

4 VÝCHOVNÉ VLIVY V RODINĚ

V životě na jedince v rámci rodiny působí mnoho výchovných vlivů ze strany příbuzných, se kterými se setkává. Každý z nich na jedince působí jiným vlivem, čím více se jedinec s vlivem jednoho z příbuzných ztotožňuje, tím silněji na něho tento vliv působí. Nejčastější je vliv rodičů na jedince, který má z hlediska vývoje největší význam.

4.1 Výchovné působení rodičů

Lidé si často vybudují manželství podobná manželství podobná manželstvím svých rodičů – ne kvůli dědičnosti, jednoduše se řídí určitým rodinným modelem. Aniž si toho musí být vědomi, rodiče jsou architekty romantických a sexuálních oblastí vnitřního já svých dětí. Většina lidí si vybere raději to, co už zná, i když je to nevyhovující, než to, co nezná, právě pro tento silný vliv. (Satirová, 1994)

Většina rodičů by popsala osobu, kterou chce ze svého dítěte mít, téměř stejně: poctivá, slušná, kompetentní, ctižádostivá, čistotná, silná, zdravá, bystrá, hezká, laskavá, se smyslem pro humor a schopností dobře vycházet s lidmi.

Také si většina rodičů přeje, aby život jejich dětí byl alespoň tak dobrý nebo lepší než prožívají oni. Myslí si, že to jaký bude život jejich dětí, záleží na nich, což dává rodičům pocity užitečnosti a pýchy.

Rodiče uspokojují bezprostřední potřeby svého dítěte. Vlivy, kterými na dítě působí, jsou velmi individuální, každá výchova je jiná, stejně jako působící vliv. Proto může mít rodič na dítě vliv více či méně pozitivní nebo stejně negativní. To jak se rodič chová v rodině, jak se chová k ostatním členům rodiny, přátelům, cizím lidem, ale hlavně k samotnému svému dítěti má na dítě zásadní vliv. Toho by si měli být rodiče vědomi a věnovat pozornost svému chování a jednání před svými dětmi, které vlivem tohoto vlivu získávají vzory jednání pro svůj budoucí život a podobně se budou chovat a působit na své děti a vůči svému okolí.

4.2 Vliv výchovného prostředí

Prostředí, do kterého se rodíme, ve kterém vyrůstáme a žijeme, v nás zanechává zřetelné stopy a v nějaké míře, která je individuální a závislá na dalších okolnostech, nás poznamenává a ovlivňuje.

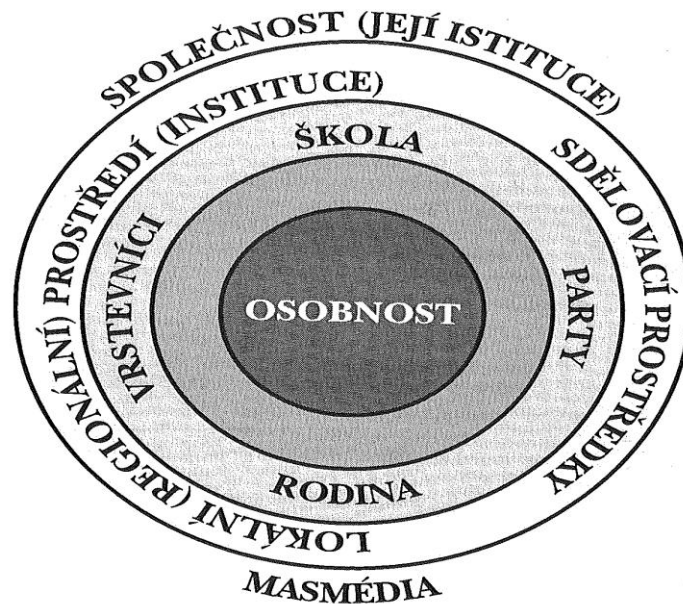
Každé prostředí jakéhokoliv typu a jakékoliv úrovně má vždy dvě stránky.

- 1) První stránku jakéhokoliv prostředí lze charakterizovat tím, jaký prostor dané prostředí vymezuje, jeho stav, jaké faktory (materiální, přírodní) se v něm vyskytují, vybavení věcmi, technikou apod.
- 2) Druhá stránka je dána lidmi, kteří v daném prostoru nacházejí, jejich strukturou (z hlediska věku, pohlaví, vzdělání) a vztahy, které mezi nimi existují (včetně podřízenosti, nadřízenosti, tedy formální i neformální). K tomu lze ještě např. připočítat styl řízení, např. jisté instituce, režim, který v ní panuje, stupeň samosprávnosti apod. (Kraus, a další, 2001)

Názory na význam prostředí, které má vliv na utváření osobnosti se různí, od krajních teorií, které vidí předpoklady pro formování osobnosti v dědičnosti až po názory, že se člověk rodí jako nepopsaná deska a teprve vlivy prostředí, výchovy a život ovlivňují osobnost člověka. Vliv prostředí na chování člověka tak lze hledat někde mezi těmito názory, že po narození se u jedince projevují genetické vlivy, které jsou postupně přeměňovány vlivem prostředí, ve kterém vyrůstá a vlivem výchovy. Dítě od prvního dne života svými smysly vnímá vše kolem sebe, má dány genetické předpoklady, které jsou ovlivňovány právě prostředím a výchovou. Z tohoto vyplývá, jak velmi důležitou roli ve vývoji člověka hraje prostředí, do kterého se narodí a ve kterém vyrůstá. Je žádoucí, aby se dítě narodilo do prostředí pozitivního, které na člověka působí pozitivně, do prostředí které má osvojeny společensky žádoucí vzorce chování, jednání, dodržující společenské normy. Dítě rodící se do prostředí, které společenské normy nerespektuje a porušuje, do prostředí alkoholiků nebo recidivistů, přebírá tyto negativní vzorce chování, které se začnou objevovat ve vztazích s vrstevníky, ve škole, ve školních výsledcích a chování. Výsledkem působení takového, negativního prostředí bývá člověk vytvářející další negativní prostředí pro své potomky.

Vztah člověka a prostředí ve všech jeho rovinách lze vyjádřit obrazně v soustředných kružnicích.

Obr.: Vlivy jednotlivých typů prostředí se vzájemně prostupují a z nejvyšší úrovně celospolečenského prostředí se jakoby lomí přes jednotlivé nižší úrovně, kde samozřejmě dopadají na jedince nejintenzivněji, nejbezprostředněji, s největší frekvencí. (Kraus, a další, 2001)

4.3 Srovnání vlivu úplné a neúplné rodiny

„Čím slabší rodina (neúplná, s „mizejícím otcem“, s deficitem v kulturním a ekonomickém kapitálu...), tím povrchněji na dítě působí a tím snadněji ztrácí vliv.“

(Možný, 2006)

Základem úplné rodiny je pár, žijící ve společné domácnosti se svými dětmi. Doposud nejčastější je manželský pár pečující, v dnešní době nejobvykleji, o dvě děti, stále častěji však lze pozorovat soužití nesezdaných párů s dětmi, ale i tyto páry tvoří úplnou rodinu. Základem založení rodiny je touha, vycházející z lásky mezi mužem a ženou, mít společné dítě a společně své děti vychovávat. Dítě se u těchto rodin rodí do zdravého rodinného prostředí, poskytující dítěti oboustrannou rodičovskou lásku a společnou výchovu. Dítě si výchovou svých rodičů přenáší vzor, může pozorovat vzájemný respekt rodičů.

Vlivem ekonomického vývoje se rodina v posledních desetiletích mění, zejména v počtu dětí. Rodiče pečlivě zvažují, zda jsou schopni uživit rodinu s příchodem každého nového potomka.

Neúplná rodina je soužití nejčastěji jednoho rodiče, matky nebo otce, s alespoň jedním dítětem. Opuštěný rodič se musí vyrovnávat se ztrátou partnera, často je pod velkým psychickým tlakem, který přináší stresové situace a negativní emoce, které poté působí na dítě. Tímto bývá ovlivňována samotná výchova dítěte a pokud rodič jedná pod vlivem stresu nebo emocí nebývá výchova účelná, navíc dítě rodičovo psychické rozpoložení i stav vnímá. Vlivem těchto osobních problémů rodiče pak dochází ke konfliktům mezi ním a dítětem, dítěti chybí autorita druhého rodiče, který v úplných rodinách dítě přesvědčí o správném směru výchovy. Dalším negativem neúplné rodiny je složitá ekonomická situace, do které se opuštěný rodič s dětmi dostává, rodinu zabezpečuje ze svého příjmu, příspěvky státu či výživné nepokryjí ztrátu z partnerova příjmu.

Pro výchovu dítěte je neoptimálnější vyrůstat v úplné dobře fungující rodině, než v rodině neúplné, ve které může být výchova dítěte negativně poznamenána psychickými či ekonomickými vlivy. Dítě vychovávané v prostředí vzájemného respektu, porozumění a lásky mezi rodiči si také přenáší vzory do vlastního dospělého života.

4.4 Vliv ekonomické situace na výchovu v rodině

Na fungování a výchovu jedince v rodině má velký vliv ekonomická situace rodiny, hmotně zabezpečená rodina poskytuje jejím členům zajištění základních potřeb, zvyšuje životní úroveň, přináší rodině stabilitu. Hmotné zabezpečení má příznivý vliv na vývoj a rozvoj dítěte. Pokud není rodina dostatečně hmotně zabezpečena je ohrožena její životní úroveň a má negativní dopad na dítě, které tak nemá řádně zabezpečeny základní potřeby.

Pokud jde o výdělečné poměry v rodině, je důležité, jaký finanční příjem má rodina v průměru na jednu osobu, jaký je poměr mezi příjmy a vydáním, jaké větší investice rodina plánuje, jak je zaměřena na konzum, jak je ekonomicky a společensky úspěšná. Tato poslední okolnost může někdy způsobovat, že rodina nepřiměřeně šetří na výživě nebo ošacení, a tak buď přímo (podvýživa) nebo nepřímo (pocit méněcennosti ohrožuje vývoj osobnosti dětí). Kvalita výživy a ošacení dětí signalizuje často i postoje rodičů k nim.

Na rodinném hospodaření by se měli podílet všichni členové rodiny. Měli by být hodně vzájemně solidární (nikoliv individualističtí), poctiví, starostliví a šetrní. Šetrnosti, odříkání a sebezáporu by se měly učit i děti v rodinách, kde je nadbytek. Rodiny, které mají nadprůměrné finanční možnosti, nemají děti zahrnovat zbytečnými předměty a neměli by u dětí pěstovat pseudopotřeby. (Kohoutek, 2009)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE A VLASTNÍ VÝZKUM

V rámci praktické části své bakalářské práce jsem pro vlastní výzkum zvolil kvantitativní metodu formou anonymního dotazníku, který se skládá z celkem 20 uzavřených otázek.

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumu je analyzovat odpovědi na otázky zaměřené na problémy a způsoby řešení problémů spojených s výchovou dětí.

Mým záměrem je prostřednictvím písemně formulovaných otázek a odpovědí získat subjektivní výpovědi zkoumaných osob o jejich postojích, způsobech jejich výchovy, vzájemné interakci, komunikaci a emočním prostředí.

5.2 Popis zkoumaného vzorku

Výběr zkoumaného vzorku pro potřeby mého výzkumu jsem záměrně zvolil z prostředí blízkého mým dětem. Základním kritériem výběru byli rodiče dětí navštěvující mateřské a základní školy v našem okolí, muži i ženy ve věkovém rozmezí 20-50 roků, vychovávající alespoň jedno dítě ve věku od 0 až 18 roků.

5.3 Výzkumné otázky

Z počátku dotazníku jsou zařazena demografická data, týkající se pohlaví, věku, vzdělání, rodinného stavu, počtu dětí, přecházející na výzkumné otázky týkající se aktuálního stavu rodiny, rodinného původu, používání výchovy rodiči respondentů, používání výchovných stylů, formy nejčastějších odměn a trestů, používání tělesných trestů, zákazu tělesných trestů, správné výchovy, přemýšlení o výchově, studia literatury o výchově, trávení společného volného času, přehledu o trávení volného času dětí, kontroly školních výsledků až po přípravu s dětmi do školy.

5.4 Volba metody výzkumu

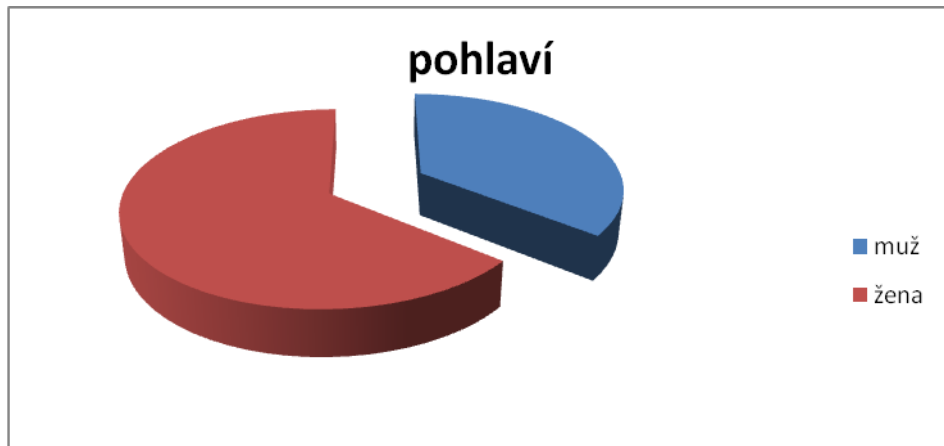
Jako metodu svého výzkumu jsem zvolil metodu dotazníku. Takto zvolená metoda výzkumu formou dotazníku umožňuje rychlé shromáždění dat od velkého počtu respondentů, kterým dává možnost se anonymně vyjádřit k položeným otázkám. Z tohoto lze usuzovat, že získaná data budou pravdivá.

5.5 Oblasti výzkumu

Výzkum byl zaměřen na oblasti týkající se výchovy dětí ze strany rodičů, jaký vliv má výchova ze strany rodičů na chování dítěte, na typy dnešních rodin, na výchovné metody rodičů dětí, odměňování a trestání, na trávení volného času dětí.

5.6 Analýza a interpretace výzkumu

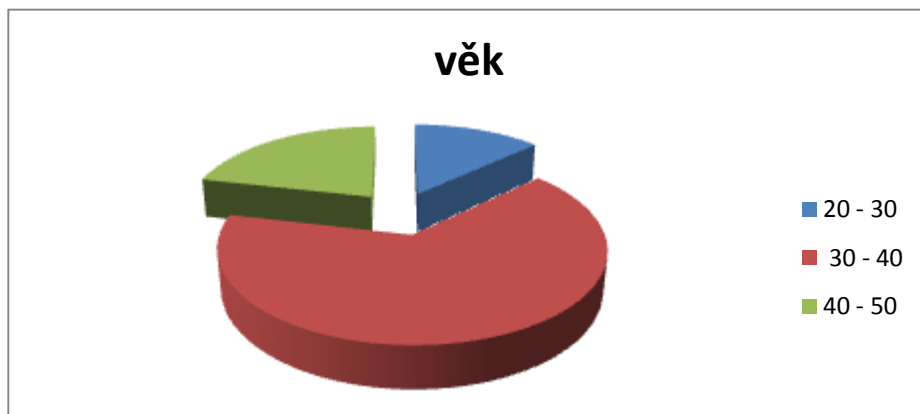
První otázka se dotazovala na pohlaví „Jste muž či žena?“

Do výzkumu se formou vyplnění dotazníku zapojilo celkem 84 osob, z toho bylo celkem 30 mužů a 54 žen.

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muž	30	36%
Žena	54	64%
Celkem	100	100%

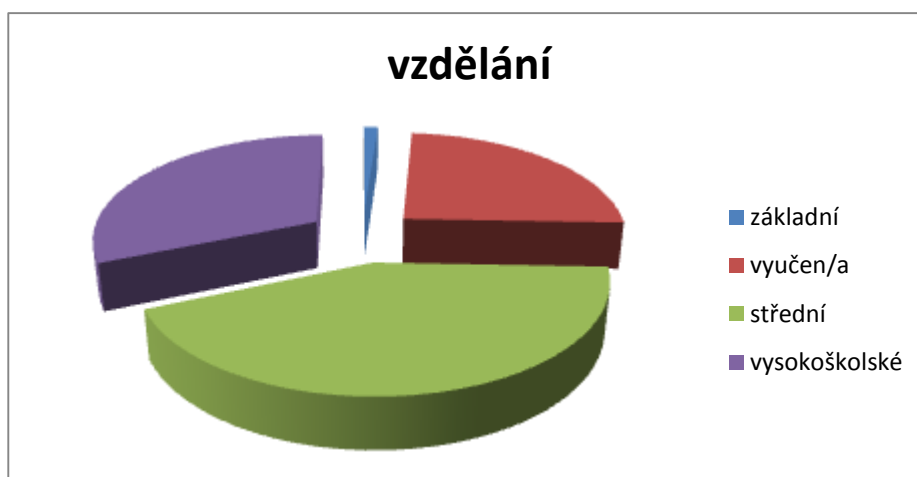
Druhá otázka se dotazovala na věk respondentů: „Kolik je Vám roků? Odpovězte dle zadaného věkového rozmezí 20-30, 30-40, 40-50“.

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
20 – 30	11	13%
30 – 40	55	65%
40 – 50	18	21%
Celkem	84	100%

Z počtu 84 respondentů bylo 13 procent ve věku 20-30 roků, což byla skupina nejméně zastoupená, většina respondentů, celých 65 procent byli rodiče ve věku 30-40 roků. Druhou nejzastoupenější skupinou byli rodiče ve věku 40-50 roků se zastoupením 21 procent, jejich počet se však blížil věkové skupině 20-30roků. Z tohoto lze usuzovat, že současný věk rodičů se pohybuje okolo hranice 30-40 roků. Odpovídá to různým demografickým studiím, že se věk rodičovství oddaluje.

Třetí otázka byla zaměřena na vzdělanost respondentů: „Jaké je Vaše vzdělání, máte základní vzdělání, jste vyučen/a, máte střední či vysokoškolské vzdělání?“

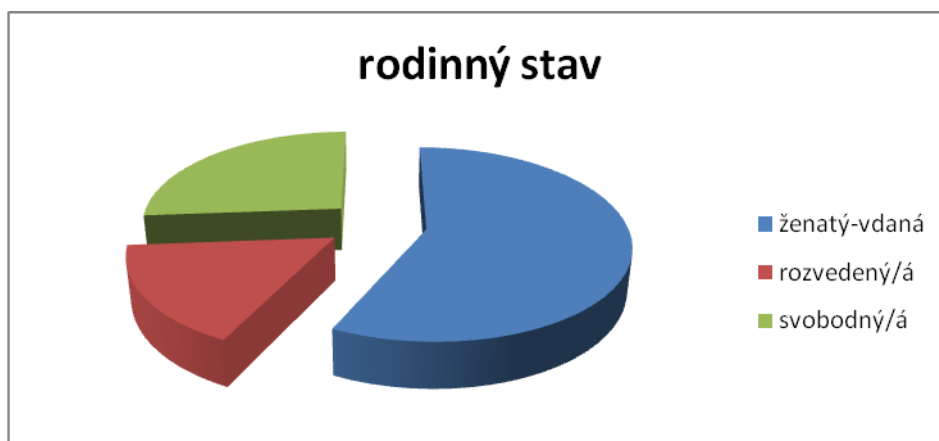

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	1	1%
Vyučen	21	24%
Střední	37	43%
Vysokoškolské	27	31%
Celkem	84	100%

Jak vyplývá z grafu a tabulek, největší skupinou zastoupenou v dotazníkovém šetření byli se 43 procenty středoškoláci, druzí nejpočetnější byli vysokoškoláci s 31 procenty. Počet středoškoláků převažuje nad počtem vyučených, kterých bylo celkem 24 procent. Toto vyhodnocení odpovídá současnému trendu, že se zvyšuje počet vysokoškolsky vzdělaných lidí na úkor vyučených, což lze spatřovat i v nižším zájmu žáků základních škol o odborná učiliště, kdežto obecně převažuje poptávka po středních školách a gymnáziích.

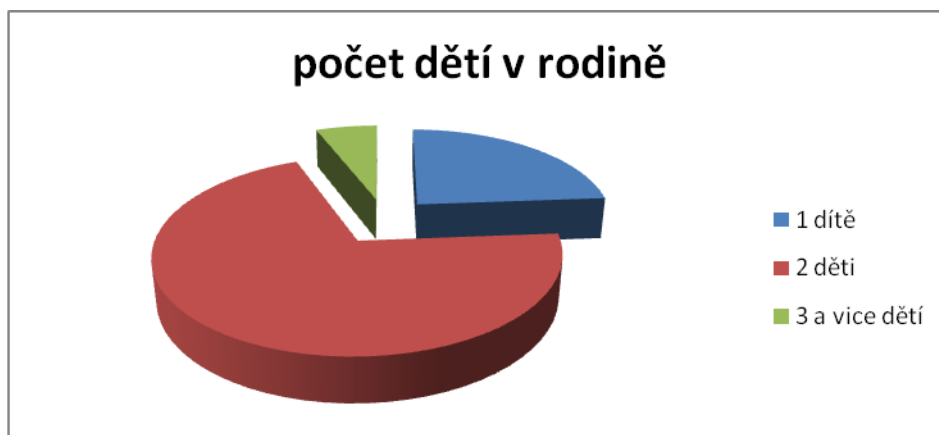
Čtvrtá otázka zjišťovala rodinný stav respondentů: „Jaký je Váš rodinný stav, jste ženatý-vdaná nebo rozvedený/á či svobodný/á?“.

Rodinný stav	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ženatý-vdaná	48	57%
Rozvedený/á	14	17%
Svobodný/á	22	26%
Celkem	84	100%

Nadpoloviční většina rodičů, celkem 57 procent uzavřela se svým partnerem manželství, více než třetina rodičů bylo svobodných, celkem 26 procent a zbylých 17 procent rodičů bylo rozvedených. Výběr zkoumaného vzorku byl nahodilý, jedná se však o rodiče dětí blízky mému okolí a ve větší obci se třemi tisíci obyvatel. Z tohoto lze usuzovat, že v mém okolí jsou manželské svazky pevnější, výskyt manželství je třikrát větší než podíl rozvedených. Na druhou stranu je vysoký počet svobodných rodičů, ale počet manželství je stále více než dvakrát vyšší.

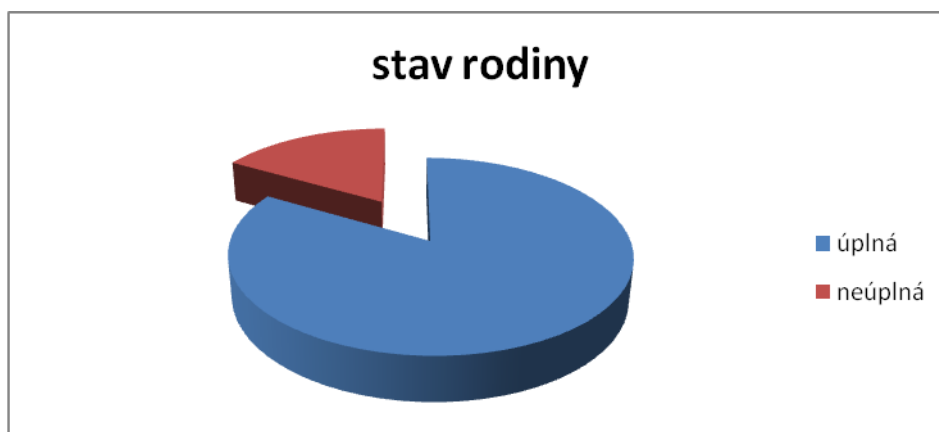
Pátá otázka se zabývala počtem dětí v rodinách: „Kolik vychováváte dětí 1, 2 nebo 3 a více?“.

Počet dětí	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 dítě	20	24%
2 děti	59	70%
3 a více dětí	5	6%
Celkem	84	100%

Ze získaných dat vyplývá, že v rodinách nejčastěji žijí dvě děti, celkem se jedná o 70 procent rodin. S jedním dítětem žije 24 procent rodičů, se třemi dětmi žije pouhých šest procent, což vypovídá o tom, že nejčastěji plánují rodinu se dvěma dětmi, v dnešní době má na počet dětí vliv i ekonomická situace rodičů, jejímž vlivem si rodiče nemohou dovolit třetí dítě.

V pořadí šestou otázkou jsem se dotazoval na aktuální stav rodiny: „Jaká je Vaše rodina, je úplná (oba rodiče + vlastní děti) nebo neúplná (jeden rodič + alespoň jedno dítě)?“.

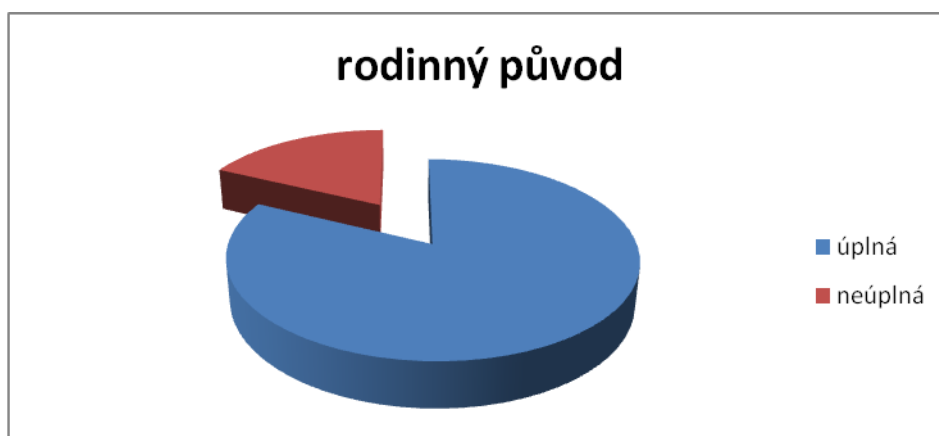
Stav rodiny	Absolutní četnost	Relativní četnost
Úplná	70	83%
Neúplná	14	17%
Celkem	84	100%

V současných stavech rodin převažuje úplná rodina, která v mém dotazníku má zastoupení v celých 83 procentech, což je drtivá většina oproti pouhým 17 procentům neúplných rodin. Procentuální výsledek neúplných rodin koresponduje s výsledkem počtu rozvedených rodičů.

V pořadí sedmou otázkou jsem se zabýval, jaký byl původ jednotlivých rodičů, zda pocházejí z úplné nebo neúplné rodiny: „Vy sami pocházíte z úplné rodiny?“.

Hypotéza 1 (H1): Stav dnešní rodiny je odlišný od stavu rodin rodičů dnešních dětí.

Hypotéza 2 (H2): V minulosti byly úplné rodiny častější.

Rodinný původ	Absolutní četnost	Relativní četnost
Úplná	69	82%
Neúplná	15	18%
Celkem	84	100%

Rodiče zapojení do mého výzkumu v dotazníku uvedli, že oni sami z celkem 82 procent pocházejí z úplných rodin, pouhých 18 procent je z rodin neúplných. I tento výsledek odpovídá předchozímu výsledku zkoumání počtu úplných a neúplných rodin, kdy počet současných úplných rodin dosahoval celkem 83 procent, což je pouhý procentní rozdíl. Výsledek je pro mne vcelku překvapující, neboť je v podstatě stejný, o procento dokonce lepší, přičemž by se mohlo zdát, že úplnost rodin byla v minulosti četnější než dnes, výsledek je však srovnatelný. Jak již bylo výše uvedeno při hodnocení výsledku rodinného stavu v mém okolí, ve větší obci, je zde manželství pevnějším svazkem, má větší stabilitu, což je dáno především udržováním tradic, kdy úplnost rodin je dána uváděnou stabilitou manželství, která je dána právě předáváním tradic a hodnot v manželství mezi generacemi.

Vyhodnocení hypotéz H1, H2:

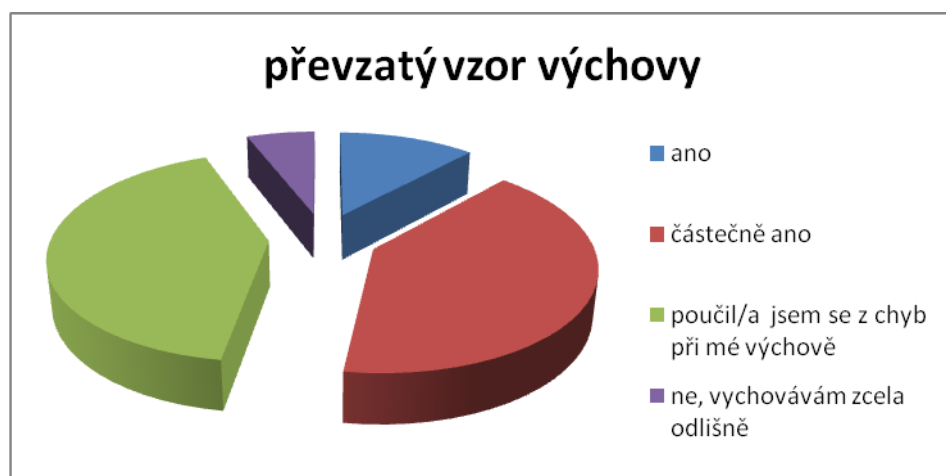
H1 - Stav dnešní rodiny není odlišný od stavu rodin rodičů dnešních dětí.

H2 - Úplnost rodin v dnešní době je stejný jako v době rodičů dnešních dětí.

Obsahem osmé otázky bylo užívání stejné výchovy vůči dětem, jakou používali rodiče současných rodičů: „Používáte stejnou výchovu, jakou používali Vaši rodiče?“.

Hypotéza 3 (H3)

H3: Dnešní výchova rodičů je jiná než výchova, kterou byli vychováváni rodiče dnešních dětí.

Převzatý vzor výchovy	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	10	12%
Částečně ano	34	40%
Poučil/a jsem se z chyb při mé výchově	35	42%
Ne, vychovávám zcela odlišně	5	6%
Celkem	84	100%

Výsledkem této otázky je zjištění, že nejvíce rodičů, celkem 42 procent je při své výchově poučeno z chyb, kterých se dopouštěli jejich rodiče, vyhýbají se tím výchově, kterou ve svém dětství považovali a dodnes považují za chybnou. Relativita této odpovědi s odpovědí „částečně ano“ s druhým nejčastějším výsledkem 40 procent, nebyla předmětem tohoto zkoumání, lze se však domnívat, že rodiče poučení z výchovných chyb, používají stejnou výchovu, jakou byli sami vychováváni, pouze se nechtějí dopouštět stejných chyb, jakých se dopouštěli jejich rodiče. Celkem 12 procent rodičů užívá stejnou výchovu, i v tomto případě lze usuzovat z toho, že je to tak na základě zděděných způsobů výchovy a rovněž přenesených tradic. Zcela odlišně vychovává své děti 6 procent rodičů, důvody nebyly předmětem tohoto zkoumání, velmi obecně se tak lze domnívat, že rodiče, kteří uvedli tuto možnost, s výchovou svých rodičů nesouhlasili a snaží se své děti vychovat jinak.

Vyhodnocení hypotézy H3:

Dnešní výchova rodičů se příliš neodlišuje od výchovy, kterou byli vychováváni rodiče dnešních dětí.

V deváté otázce jsem se zaměřil na zjištění výchovného stylu dnešních rodičů: „Jaký používáte výchovný styl?“.

Hypotéza 4 (H4): Nejpoužívanějším výchovným stylem je liberální styl.

Používané výchovné styly	Absolutní četnost	Relativní četnost
Autoritářský	6	7%
Demokratický	69	82%
Liberální	9	11%
Celkem	84	100%

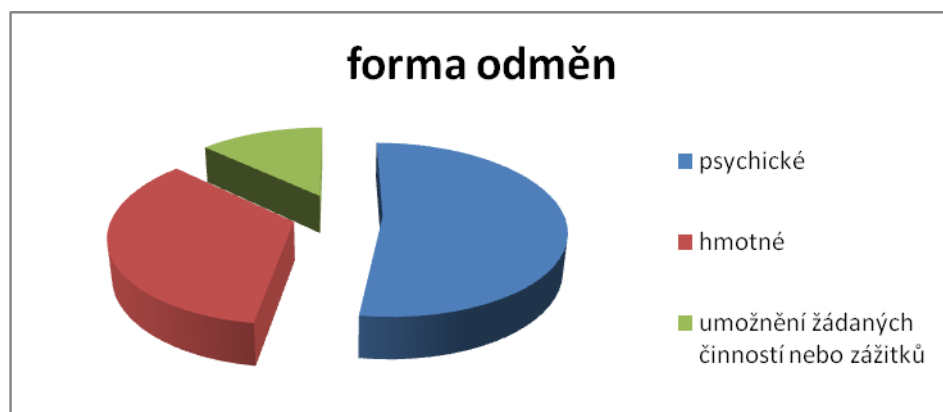
Z výsledku deváté otázky zkoumající používané výchovné styly v rodinách vyplynulo, že nejčastěji je při výchově používán demokratický styl výchovy s výsledkem 82 procent. K užívání autoritářského stylu se přiznalo 7 procent rodičů. Dle mého názoru je neúčinnější výchova právě demokratická, ovšem užívání různých výchovných stylů je také spojeno i s věkem dětí, opět se tak lze domnívat, že užívání autoritářského stylu vůči dětem přichází s vyšším věkem dětí, kdy se nedostatečná demokratická výchova vlivem výchovných problémů může měnit ve výchovu autoritářskou, ale také se může objevovat v mladším, předškolním věku, např. za účelem pochopení důležitosti autority učitele. Liberálním způsobem vychovává 11 procent rodičů, tento způsob výchovy vyznačující se jistou benevolentností s nízkými požadavky a kontrolou dítěte, nastupuje dle mého názoru v případě dětí vychovaných demokratickým způsobem, které již chápou požadavky společnosti a mají zažité naučené způsoby chování a jednání, přičemž dohled rodičů již není tak nutný. Rovněž i tento způsob výchovy přichází s přechodem do starší dětské věkové kategorie.

Vyhodnocení hypotézy H4:

Z výsledků byla potvrzena hypotéza, že nejpoužívanějším výchovným stylem je styl demokratický.

V rámci desáté otázky jsem se zajímal o nejčastěji užívané odměny ve výchově: „Jaké odměny používáte při své výchově nejčastěji?“.

Hypotéza 5 (H5): Nejčastější jsou ve výchově hmotné odměny.

Používané formy odměn	Absolutní četnost	Relativní četnost
Psychické	44	53%
Hmotné	29	35%
Umožnění žádaných činností nebo zážitků	11	13%
Celkem	84	100%

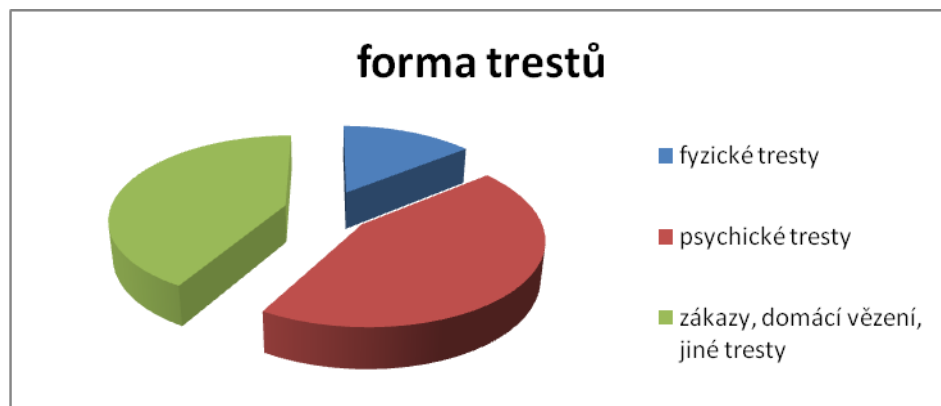
Ze získaných odpovědí na otázku nejčastěji užívaných odměn ve výchově respondenti ve více než polovině případů, celkem 53 procent, uvedli, že nejčastěji užívají psychické odměny formou pochvaly či úsměvu, větší třetina, přesněji 35 procent, uvedla hmotné odměňování penězi, dárky, sladkostmi a 13 procent respondentů odpovědělo, že jako formu odměn umožňují svým dětem požadované činnosti a zážitky, po kterých silně touží jako např. uvedené výlety, společné trávení času, hry apod. Při zamyšlení nad těmito výsledky lze vyvodit závěr, že nejčastější výchova mých respondentů je založena na odměňování psychickým, kam se řadí nejenom úsměv a pochvala, ale také s nimi spojené kladné emoce, dobrá nálada, láska, pozitivní rodinné prostředí a další aspekty přispívající k tomu nejvhodnějšímu stylu výchovy. Tento styl výchovy je přirozenější a efektivnější než hmotné odměňování, které má sice silně motivační charakter a je uváděno jako druhé nejčastější, otázkou však je odměňování pomocí dárek při určitých životních událostech, zda má ten správný výchovně-motivační charakter. V tomto případě je to očekávaná - automatická odměna. Pocitově ve mně hmotné odměňování vyvolává dojem, že je založena na principu něco za něco. Příkladně já budu hodný nebo přinesu dobrou známku ze školy anebo si uklidím pokoj a za odměnu něco hmotného dostanu. Tato forma tak úplně nevede k vnitřnímu uspokojení jako forma psychických odměn. Nejméně uváděnou formou odměny je forma odměňování pomocí umožnění požadovaných činností a zážitků, po kterých děti silně touží jako např. uvedené výlety, společné trávení času, hry apod. Mezi tyto patří i počítač, televize, navštěvování zájmových organizací a kroužků či navštěvování kulturních a společenských akcí. Domnívám se, že přes nižší výsledek, tato forma odměňování úzce souvisí s ostatními dvěma formami, do hmotných spadá návštěva kulturních a společenských akcí, kroužků či výlety, které jsou rovněž propojeny s formou psychických odměn stejně jako společné trávení volného času, hraní her a další formy tohoto odměňování.

Vyhodnocení hypotézy H5:

Hmotné odměňování není nejčastější formou odměňování dětí, nejčastěji jsou odměny psychické.

Další, v pořadí jedenáctá otázka se zabývala používáním trestů: „Jaké tresty používáte nejčastěji?“.

Hypotéza 6 (H6): Nejčastějším druhem trestu je psychický trest.

Používané formy trestů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Fyzické	12	14%
Psychické	37	44%
Zákazy, domácí vězení, jiné tresty	35	42%
Celkem	84	100%

Ze získaných odpovědí k otázce používaných trestů vyšlo najevo, že fyzické tresty nejčastěji užívá 14 procent dotázaných. Výsledek je sice nízký, ale při zamyšlení nad otázkou a který trest je užíván nejčastěji, je toto číslo docela vysoké, vezmeme-li v úvahu, že obecně nejprve přichází trest psychický formou zloby a křiku s následným doprovodným fyzickým trestem. Výsledek však může být zkreslený nesprávným zamyšlením se nad otázkou. Fyzické trestání často doprovází nezvládnuté emoce, které již působí negativně na psychiku dítěte a jsou formou psychického trestu. Na druhou stranu nebylo by úplně zcela správné tento druh trestu zatracovat, v ojedinělých případech může být i přiměřený fyzický trest účinný a příznivě přispívat k pozitivnímu rozvoji dítěte. Kladl bych však důraz na přiměřenost síly, na závažnost provinění dítěte, na účinnost předchozích nefyzických trestů, věku a osobnost dítěte a vlastně i jakousi vhodnost fyzického trestu. Nejdůležitější však je vykonání trestu bez záporných emocí, v klidu a přiměřeně s řádným odůvodněním trestu tak, aby dítě význam tohoto trestu správně pochopilo s tím, že nebylo možné užití jiné formy trestu jako např. zákazů. V opačném případě si dítě častou formou tohoto trestu může do svého života přenášet agresivitu, vlivem níž může mít delikventní sklony. Celkem 44 procent respondentů poté uvádí užívání psychických trestů projevem negativních emocí, jako příklad byly v otázce uvedeny křičení, zloba, nadávání či vyhrožování. Z výsledků vyplývá, že jde o nejčastější formu trestu. Jako každý trest má i tato forma svá pro a proti, dítě by dle emocí rodiče jeho nálady a psychického rozpoložení, mělo cítit, že jednalo nesprávně, je však důležité dítě s nesprávností seznámit a o problému hovořit, aby dítě požadavky rodiče chápalo. Dlouhodobá zloba a vztek, a také nekomunikace, však může mít velmi nepříznivý dopad na psychiku dítěte, které si vlivem těchto trestů může odnést negativní faktory na celý život. Mohou mít pocity hluboké viny a svědomí, mohou být nejisté, mít nízké sebevědomí a další psychické obtíže. Jako nejhodnější forma trestu se mi tak jeví zákazy oblíbených činností jako televize či televize, vykonávání domácích prací nad rámec svých povinností až po trest domácího vězení. Tato forma trestu získala v mém výzkumu 42 procent. I zde je však opět důležitá komunikace o trestu a pochopení nutnosti udělení trestu ze strany dítěte. Tyto tresty formou zákazu by také neměly být nepřiměřeně dlouhé, důležitá je také spravedlnost tohoto trestu. Dítě by se mělo naučit přijímat tento druh trestu a za své provinění takovýto trest očekávat. Důležitá je však i důslednost ze strany rodiče například při dodržení délky trestu. Tento způsob trestání dítěte je tak dle mého názoru nejprospěšnější pro výchovu dítěte.

Vyhodnocení hypotézy H6

Byla potvrzena hypotéza, že psychické tresty jsou nejčastější formou trestu.

V návaznosti na otázku trestání jsem se ve dvanácté otázce dotazoval, zda rodiče při výchově používají tělesné tresty: „Používáte při výchově dětí tělesné tresty?“.

Používání tělesných trestů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	73	87%
Ne	11	13%
Celkem	84	100%

Používání tělesných trestů přiznalo celkem 87 procent respondentů, což je docela vysoké číslo. S ohledem na předchozí výsledek, z něhož vyplynulo, že formu tělesného trestu nejčastěji používá 14 procent rodičů, to však znamená, že tito rodiče používají také tuto formu trestu. Zbýlých 13 procent rodičů formu tělesného trestu ve výchově neuzívá.

Třináctou otázkou jsem navázal na předchozí dvě otázky týkající se trestů a svých respondentů jsem se dotazoval, zda by měly být tělesné tresty zakázány či nikoliv: „Myslíte si, že by měly být zakázány tělesné tresty vůči dětem?“.

Zákaz tělesných trestů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	6	7%
Ne	78	93%
Celkem	84	100%

Pro zákaz tělesných trestů se vyjádřilo 7 procent dotazovaných. Výsledek s odpovědí „ne“ s celkem 93 procenty vypovídá o názoru mého okolí na používání tělesných trestů, kdy vlastní zkušenosti s tělesnými tresty v předchozí otázce přiznalo plných 87 procent rodičů. Z porovnání výsledků posledních dvou otázek je zřejmé, že dalších 6 procent tyto tresty sice nepoužívá, ale souhlasí s nimi, neboli spíše nejsou proti zákazu tělesných trestů.

Při čtrnácté otázce jsem zjišťoval, zda si rodiče myslí, že je jejich výchova správná a směřuje správným směrem: „Považujete svoji výchovu za správnou, že jde správným směrem?“.

Hypotéza 6 (H6): Rodiče považují svoji výchovu za správnou

Správná výchova	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	28	33%
Spíše ano, občas se dopouštím chyb	46	55%
Mám problémy s výchovou dětí	10	12%
Celkem	84	100%

Za správnou považuje svoji výchovu 33 procent rodičů, chyby ve výchově přiznává více než polovina rodičů a to 55 procent, dalších 12 procent má potíže s výchovou svých dětí.

Vyhodnocení hypotézy H6

Z výsledků vyplývá, že rodiče svoji výchovu považují spíše za správnou, čímž byla tato hypotéza potvrzena.

V návaznosti na předchozí otázku byla respondentům položena v pořadí patnáctá otázka, zabývající se přemýšlením rodičů nad svojí výchovou: „Zamýšlíte se někdy nad správností své výchovy?“.

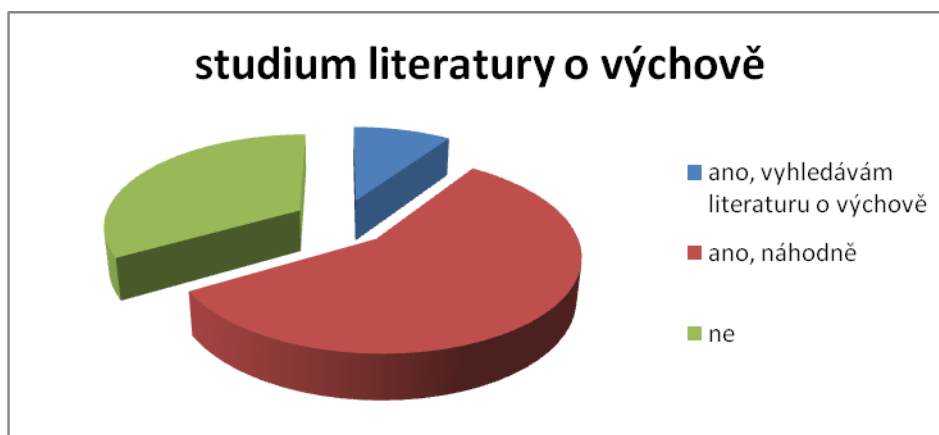

Přemýšlení o výchově	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	71	85%
Ne	13	15%
Celkem	84	100%

Na otázku zda rodiče přemýšlí, zda je jejich výchova správná odpovědělo 85 procent rodičů, že se zamýšlejí nad způsobem své výchovy, což je velmi dobrý výsledek a zjištění, že rodiče se snaží své děti vychovávat správným směrem a jejich výchova jim není lhostejná. Ostatních 15 procent uvedlo, že vychovává své děti podle svého zvyku a nad způsobem své výchovy nijak nepřemýšlí. Je však důležité o své výchově přemýšlet, alespoň v okamžiku výchovných problémů je nutné zhodnotit své dosavadní výchovné postupy a hledat chyby své výchově.

V další, v pořadí šestnácté otázce, jsem pokračoval ve zjišťování způsobů výchovy otázkou: „Studujete literaturu za účelem zlepšení své výchovy?“.

Studium literatury o výchově	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, vyhledávám literaturu	8	10%
Ano, náhodně	48	57%
Ne	28	33%
Celkem	84	100%

Z výsledků této otázky vyplývá, že pouhých 10 procent vyhledává literaturu za účelem studia výchovy, kdy vzhledem k důležitosti správné výchovy dětí ze strany rodičů není tento výsledek příliš pozitivní. Avšak dalších 57 procent respondentů uvedlo, že literaturu o výchově vyhledávají nebo studují náhodně, což znamená, že nejméně dvě třetiny rodičů nepravidelně studuje literaturu o výchově, která jim tak není lhostejná, což již je pozitivní zjištění. Třetina rodičů, 33 procent, pak literaturu o výchově vůbec nestuduje. Přestože je výchova každého dítěte individuální, studium literatury o výchově by rodičům přineslo nové poznatky a zamyšlení nad výchovou dětí.

Sedmnáctou otázkou jsem se dotazoval na trávení volného času rodičů s dětmi: „Trávíte většinu volného času s dětmi?“.

Hypotéza 7 (H7): Rodiče většinu volného času s dětmi netráví

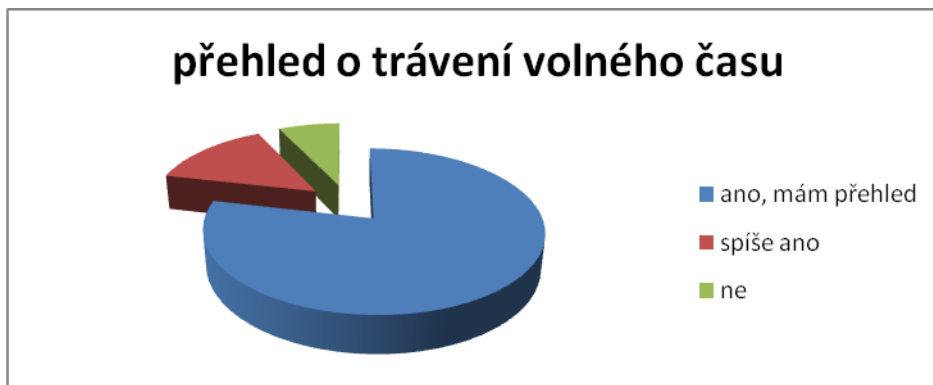
Trávení volného času	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	72	86%
Ne	12	14%
Celkem	84	100%

Trávení společného volného času s dětmi má obrovský vliv na zdravý vývoj dítěte, zejména pokud je volný čas vyplněn především zájmovými aktivitami dětí, ale také společnou prací, společným odpočinkem, společnými výlety, hrami. Dítě se při nich od rodičů učí aktivně a smysluplně trávit volný čas, rozvíjí své schopnosti, vědomosti, kladné vlastnosti. Je důležité slovo společně, oba rodiče se všemi dětmi. Trávení společného volného času je pro dítě také formou pozitivní odměny. Z dotazníku vyplývá, že volný čas s dětmi tráví plných 86 procent, 14 procent přiznalo, že s dětmi většinu volného času netráví. To však závisí na mnoha faktorech jako dlouhá pracovní doba v zaměstnání, domácí práce, nebo dosti často vyšší věk dětí, kdy dítě již má své zájmy a tráví tak volný čas dle svého uvážení.

Vyhodnocení hypotézy H7

Hypotéza, že rodiče většinu volného času s dětmi netráví, nebyla potvrzena.

Na předchozí otázku navazovala otázka osmnáctá: „Máte přehled o tom, jak Vaše dítě tráví volný čas?“.

Přehled o trávení volného času	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, mám přehled	66	79%
Spíše ano	12	14%
Ne	6	7%
Celkem	84	100%

Přehled o trávení volného času svých dětí má 79 procent rodičů, spíše ano 14 procent rodičů. Zbýlých 7 procent nemá přehled o tom, jak svůj volný čas tráví jejich dítě.

V devatenácté otázce jsem zjišťoval, zda se rodiče zabývají školními výsledky svých dětí a zda tyto kontrolují: „Kontrolujete pravidelně školní výsledky svého dítěte?“.

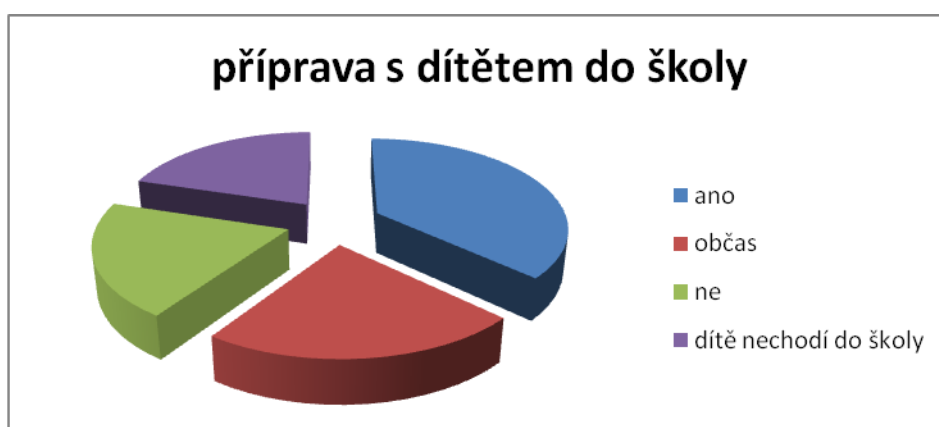

Kontrola školních výsledků	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, pravidelně	52	62%
Spíše namátkově	11	13%
Ne	4	5%
Dítě nechodí do školy	17	20%
Celkem	84	100%

Kontrolou školních výsledků svých dětí se pravidelně zabývá 62 procent rodičů, dalších 13 procent provádí kontrolu školních výsledků svého dítěte namátkově. Pouhých 5 procent školní výsledky svého dítěte nekontroluje.

V navazující dvacáté otázce jsem zjišťoval, zda se rodiče připravují s dětmi do školy: „Připravujete se s dítětem do školy nad rámec domácích úkolů?“.

Hypotéza 8 (H8): Rodiče se s dětmi nepřipravují nad rámec školních úkolů.

Příprava s dítětem do školy	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	31	37%
Občas	19	23%
Ne	17	20%
Dítě nechodí do školy	17	20%
Celkem	84	100%

Přestože by se mohlo zdát, že poslední dvě otázky s výchovou úzce nesouvisí, pravdou je pravý opak. Příprava dítěte do školy je při výchově nutná, zejména pro osvojení učebních návyků spojených s přípravou do školy. Jak vyplývá z výsledků, celkem 37 procent se s dětmi připravuje do školy nad rámec domácích úkolů, 23 procent se s dětmi takto připravuje občas a 20 procent rodičů se s dětmi nepřipravuje. S dětmi se nejméně občas tak připravuje 60 procent rodičů, dalších 20 procent jsou rodiče dětí, které nechodí do školy.

Vyhodnocení hypotézy H8

Nebyla potvrzena, že se rodiče s dětmi nepřipravují nad rámec školních úkolů.

ZÁVĚR

Hlavním tématem této bakalářské práce byl vliv výchovy rodičů na chování dítěte. Rodině a výchově dětí se věnuje velké množství literatury, při vypracovávání své práce jsem prostudoval mimo seznam základní literatury mnoho další knih, článků a internetových zdrojů.

Z těchto vyplývá, že rodina je stále základní jednotkou společnosti a v životě jedince má stále největší vliv na jeho vývoj, podílí se na utváření jeho osobnosti, chování, předává mu vzory jednání, chování, hodnoty, tradice, také kulturní dědictví a další.

Dětství má zásadní vliv na život člověka, od jeho narození se utváří jeho hodnotový systém, na kterém se podílí výchova rodičů.

Výchova ze strany rodičů má v životě každého člověka nezastupitelnou roli. Každá výchova má své prostředky a cíle, rodiče na děti přenášejí své hodnoty, zvyky, tradice, které si dítě přenáší do dospělého života a do výchovy vlastních dětí.

Výchova dítěte založená na správné výchově, na správných výchovných prostředcích a cílech, doprovázených láskou, trpělivostí, časem na výchovu a důsledným dodržováním pravidel, má nejlepší vliv na pozitivní vývoj dítěte tak, aby z něho vyrostl slušný, zodpovědný, vyrovnaný a samostatný jedinec prospěšný společnosti. Dítě si osvojuje a napodobuje chování rodičů, jejich postoje, návyky, způsoby jednání v interakci se svými vrstevníky.

V teoretické části jsem se věnoval problematice rodiny z pohledu jejího postavení ve společnosti, jejím dlouholetým vývojem, jednotlivými funkcemi rodiny, používanou rodičovskou výchovou a výchovnými styly, chybami ve výchově, používanými prostředky ve výchově, odměnami a tresty, výchovnými vlivy v rodině a působením rodičů.

V praktické části formou provedeného kvantitativního výzkumu mezi rodiči vychovávajícími své děti, zejména dětí mateřských a základních škol, jsem se pokusil analyzovat zvolenou metodou dotazníku odpovědi na otázky zaměřené na problémy a způsoby řešení problémů spojených s výchovou dětí.

Zvolené téma vliv výchovy rodičů na chování dítěte bylo velice zajímavé a pro mne velice poučné pro uplatnění při výchově svých dětí, kvůli čemuž jsem si právě toto téma zvolil.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Čáp, Jan a Mareš, Jiří. 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha : Národní knihovna ČR, 2001. stránky 60-61, 247. ISBN 80-7178-463-X.
- [2] Čáp, Jan. 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha : Karolinum, 1993. stránky 314-333. ISBN 80-7066-534-3.
- [3] Fišerová, Vlasta. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. str. 940. ISBN 80-7184-164-1.
- [4] IMS. 2003. *Základní pojmy a kategorie z oblasti pedagogiky*. Brno : IMS, 2003. str. 56.
- [5] Jůva, Vladimír. 2001. *Základy pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. str. 47. ISBN 80-85931-95-8.
- [6] Klimeš, Jeroným. 2008. Jak (ne)trestat děti. *klimes.mysteria.cz*. [Online] 2008. [Citace: 22. 03 201.] <http://www.klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/tresty.pdf>.
- [7] Kohoutek, Rudolf. 2009. *rudolfkohoutek.blog.cz*. rudolfkohoutek.blog.cz. [Online] 05. 11 2009. [Citace: 11. 03 2014.] <http://rudolfkohoutek.blog.cz>.
- [8] Kraus, Blahoslav a Poláčková, Věra. 2001. *Člověk prostředí výchova*. Brno : Paido, 2001. stránky 51,56, 78-79, 106. ISBN 80-7315-004-2.
- [9] Makarenko, A.S. 1947. *O výchově dětí v rodině*. Praha : Svoboda, 1947. str. 14. z ruštiny přeložila J. Slánská.
- [20] Matějček, Zdeněk. 2007. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha : Portál, 2007. str. 19. ISBN 978-80-7367-270-6.
- [31] Matějček, Zdeněk. 1989. *Rodiče a děti 2*. Praha : Avicenum, 1989. stránky 39,189. ISBN 08-056-89.
- [42] Možný, Ivo. 2006. *Rodina a společnost*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006. stránky 18,166. 80-86429-58-X.
- [53] mpsv.cz. 2005. *mpsv.cz. ministerstvo práce a sociálních věcí*. [Online] 08. 11 2005. [Citace: 11. 03 2014.] http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf.
- [64] Satirová, Virginia. 1994. *Knihy o rodině*. Praha : Nakladatelství Práh, 1994. str. 134. překlad Jindřiška Šolcová, Vlasta Lišková. ISBN 80-901325-0-2.
- [75] Vavřík, Michal. 2010. *Vybrané sociologické problémy*. Brno : IMS, 2010. str.5
- [86] Wikipedie. Wikipedie. *Wikipedie*. [Online] Wikipedie. [Citace: 11. 03 2014.] <https://cs.wikipedia.org>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.   A podobně

Atd.   A tak dále

Např.   Například

Tzv.   Takzvaně

SEZNAM GRAFŮ

1. Pohlaví
2. Věk
3. Vzdělání
4. Rodinný stav
5. Počet dětí v rodině
6. Rodinný stav
7. Stav rodiny
8. Rodinný původ
9. Převzatý vzor výchovy
10. Používané výchovné styly
11. Forma odměn
12. Forma trestů
13. Používání tělesných trestů
14. Zákaz tělesných trestů
15. Správná výchova
16. Přemýšlení o výchově
17. Studium literatury o výchově
18. Trávení volného času s dětmi
19. Přehled o trávení volného času
20. Kontrola školních výsledků

SEZNAM TABULEK

1. Pohlaví
2. Věk
3. Vzdělání
4. Rodinný stav
5. Počet dětí
6. Stav rodiny
7. Rodinný původ
8. Převzatý vzor výchovy
9. Používané výchovné styly
10. Používané formy odměn
11. Používané formy trestů
12. Používání tělesných trestů
13. Zákaz tělesných trestů
14. Správná výchova
15. Přemýšlení o výchově
16. Studium literatury o výchově
17. Trávení volného času
18. Přehled o trávení volného času
19. Kontrola školních výsledků
20. Příprava s dítětem do školy

SEZNAM PŘÍLOH

- P1 - dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

Vážení rodiče, jmenuji se Petr Němec a jsem studentem Univerzity Tomáše Bati, oboru sociální pedagogika na Institutu mezioborových studií v Brně.

Chtěl bych Vás požádat o vyplnění zcela anonymního dotazníku, jehož výsledky z vašich odpovědí budou přeneseny do mé bakalářské práce formou grafů. Tématem mé práce je vliv výchovy rodičů na děti, proto jsou jednotlivé otázky v dotazníku zaměřeny především na oblast výchovy dětí.

Předem Vám děkuji, že jste si ve Vašem jistě nabitém programu našli chvíli času a pravdivě odpověděli na položené otázky. Dotazník nijak nepodepisujte ani neoznačujte, znovu opakují, že je zcela anonymní, z každé odpovědi bude výsledek přenesen do výsledkového grafu, poté budou všechny dotazníky skartovány.

Vhodnou odpověď zakroužkujte.

Otázky:

1) Jste muž či žena?

- a) muž
- b) žena

2) Kolik je Vám roků? Odpovězte dle zadaného věkového rozmezí.

- a) 20-30
- b) 30-40
- c) 40-50

3) Jaké je Vaše vzdělání, máte základní vzdělání, jste vyučen/a, máte střední či vysokoškolské vzdělání?

- a) základní

- b) vyučen
- c) střední
- d) vysokoškolské

4) Jaký je Váš rodinný stav, jste ženatý-vdaná nebo rozvedený/á či svobodný/á?

- a) ženatý-vdaná
- b) rozvedený/á
- c) svobodný/á

5) Kolik vychováváte dětí 1, 2 nebo 3 a více?

- a) 1
- b) 2
- c) 3 a více

6) Jaká je Vaše rodina, je úplná (oba rodiče + vlastní děti) nebo neúplná (jeden rodič + alespoň jedno dítě)?

- a) úplná
- b) neúplná

7) Vy sami pocházíte z úplné rodiny?

- a) ano
- b) ne

8) Používáte stejnou výchovu, jakou používali Vaši rodiče?

- a) ano
- b) částečně ano
- c) poučil/a jsem se z chyb při mé výchově
- d) ne, vychovávám zcela odlišně

9) Jaký používáte výchovný styl?

- a) autoritářský
- b) demokratický
- c) liberální

10) Jaké odměny používáte při své výchově nejčastěji?

- a) psychické (pochvala, úsměv)
- b) hmotné (peníze, dárky, sladkosti)
- c) umožnění činností nebo zážitků, po kterých dítě silně touží (výlety, trávení spol. času, hry, apod.)

11) Jaké tresty používáte nejčastěji?

- a) fyzické tresty
- b) psychické tresty (projevem negativních emocí jako např. křičení, zloba, nadávání, vyhrožování)
- c) zákazy oblíbené činnosti, televize, počítače, domácí vězení, vykonávání domácích prací nad běžný rámec

12) Používáte při výchově dětí tělesné tresty?

- a) ano
- b) ne

13) Myslíte si, že by měly být zakázány tělesné tresty vůči dětem?

- a) ano
- b) ne

14) Považujete svoji výchovu za správnou, že jde správným směrem?

- a) ano
- b) spíše ano, občas se dopouštím chyb
- c) mám problémy s výchovou dětí

15) Zamýšlíte se někdy nad správností své výchovy?

- a) ano, přemýšlím, zda je má výchova správná
- b) ne, vychovám podle svého zvyku a nad způsobem své výchovy nijak nepřemýšlím

16) Studujete literaturu za účelem zlepšení své výchovy?

- a) ano, vyhledávám literaturu o výchově

- b) ano, náhodně
- c) ne

17) Trávíte většinu volného času s dětmi?

- a) ano
- b) ne

18) Máte přehled o tom, jak Vaše dítě tráví volný čas?

- a) ano, mám přehled
- b) spíše ano
- c) ne

19) Kontrolujete pravidelně školní výsledky svého dítěte?

- a) ano, pravidelně
- b) spíše namátkově
- c) ne
- d) dítě nechodí do školy

20) Připravujete se s dítětem do školy nad rámec domácích úkolů?

- a) ano
- b) občas
- c) ne
- d) dítě nechodí do školy

